

TUARASCÁIL BHLIANTÚIL 2006

Don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta

De réir Alt 30 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 tá an tuarascáil seo don bhliain 2006 á cur i láthair ag an gCoimisinéir Teanga.

Seán Ó Cuirreáin
An Coimisinéir Teanga
Márta 2007

“Creideann an Rialtas go bhfuil tábhacht ar leith ag baint leis an nGaeilge do phobal, do shochái agus do chultúr na hÉireann. Baineann an Ghaeilge leis an tír seo amháin mar theanga labhartha pobail agus tá buntábhacht ag baint léi mar sin d’fhéiniúlacht phobal na hÉireann agus d’oidhreacht dhomhanda.”

Réamhrá an Ráitis Rialtais i leith na Gaeilge 2006.

“Is mian de chuid an Rialtais í freisin a chinntiú go mbeidh úsáid na Gaeilge nó an Bhéarla mar rogha ag an saoránach, chomh fada agus is féidir, i ndioscúrsa poiblí agus i seirbhísí poiblí agus de réir a chéile go ndéanfaidh níos mó daoine ar fud an Stáit cinneadh a ngnó a dhéanamh trí mheán na Gaeilge.”

Fís an Ráitis Rialtais i leith na Gaeilge 2006

“Seasfar leis an stádas faoi leith atá ag an nGaeilge sa Bhunreacht agus i ndlíthe na tíre ar nós Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, An tAcht Oideachais 1998, An tAcht um Phleanáil agus Forbairt 2000 agus An tAcht um Chraolacháin 2001.”

“Cuirfear Acht na dTeangacha Oifigiúla i bhfeidhm go hiomlán. Forbrófar cearta an phobail an Ghaeilge a úsáid agus iad ag plé leis an Stát agus le dreamanna eile agus déanfar socrúithe cuí chun é seo a chur i bhfeidhm.”

Cuspóirí an Ráitis Rialtais i leith na Gaeilge 2006

CLÁR

Ráiteas Misin	lch 4
Réamhrá	lch 5
Cúlra Eolais	lch 8
Óráidí, Léachtaí agus Seimineáir	lch 10
Na Meáin Chumarsáide	lch 14
Cuairteanna Réigiúnacha	lch 15
Cairt Cearta Teanga	lch 17
Boinn Óir	lch 19
Forbairt Foirne	lch 21
Gréasán Tacaíochta	lch 22
Feachtas Eolais	lch 23
Suíomh Gréasáin	lch 24
Comhairle do Chomhlachtaí Poiblí	lch 25
Comhlachtaí Poiblí Nua	lch 26
Caidreamh Idirnáisiúnta	lch 27
Painéal Aistritheoirí Creidiúnaithe	lch 29
Scéimeanna Teanga faoin Acht	lch 30
Gearáin, Fadhbanna agus Deacrachtaí – Staitisticí	lch 36
Achoimre ar Chásanna Roghnaithe	lch 39
Cúrsaí Airgeadais	lch 64
Foireann agus Sonraí Teagmhála	lch 65

RÁITEAS MISIN

“Ag cosaint cearta teanga”

Seirbhís neamhspleách d'ardchaighdeán a chur ar fáil i gcomhlíonadh ár ndualgais reachtúil le cinntiú go ndéanann an státchóras beart de réir a bhriathair maidir le cearta teanga.

Cothrom na féinne a chinntiú do chách trí ghearáin maidir le deacrachtaí teacht ar sheirbhísí poiblí trí Ghaeilge a láimhseáil ar bhealach atá éifeachtach, gairmiúil agus neamhchlaonta.

Eolas soiléir, cruinn a chur ar fáil:

- don phobal maidir le cearta teanga, agus
- do chomhlachtaí poiblí maidir le dualgais teanga.

RÉAMHRA

Briathar agus Gníomh

Ba í an bhliain 2006 an dara bliain iomlán i mbun feidhme ag Oifig an Choimisinéara Teanga ach níor tháinig forálacha iomlána Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 i bhfeidhm go dtí lár na bliana sin.

Ní raibh fós, áfach, éifeacht iomlán ag an reachtaíocht agus ní bheidh go mbeidh rialacháin déanta faoin Acht i dtaca le húsáid na Gaeilge i bhfógraíocht, comharthaíocht, stáiseanáireacht agus fógairtí béil agus go mbeidh céatadán suntasach scéimeanna teanga daingnithe faoin Acht.

Bliain thábhachtach a bhí in 2006 d'Oifig an Choimisinéara Teanga agus do chúrsaí Gaeilge go ginearálta.

I measc phointí suntais na bliana i dtaca le cúrsaí teanga bhí foilsiú ráiteas fise an Rialtais i leith na Gaeilge – an chéad cheann dá leithéid le c.40 bliain – foilsiú an chéad Chairte Cearta Teanga, feidhmiú fhorálacha uile na reachtaíochta teanga, bailchríoch na socruithe do theacht i bhfeidhm stádas oifigiúil oibre na Gaeilge san Aontas Eorpach ar 1 Eanáir 2007, an staidéar teangeolaíochta ar na limistéir Ghaeltachta, comóradh 10 mbliana bhunú an nuachtáin Foinse agus na seirbhíse teilifíse TG4 agus comóradh 20 bliain bhunú an chláir cúrsaí reatha “Adhmhaidin” ar RTÉ Raidió na Gaeltachta.

Tháinig méadú as cuimse ar gach gné d'obair Oifig an Choimisinéara Teanga le linn na bliana.

Tháinig glanmhéadú 47% ar líon iomlán na ngearán, fadhbanna agus deacrachtaí a cuireadh i láthair na hOifige le linn na bliana i gcomparáid leis an mbliain 2005.

Ní gá go gciallódh an méadú sin go raibh titim ar líon nó ar chaighdeán na seirbhísí trí Ghaeilge a bhí á dtairiscint ag eagraíochtaí stáit, ach go raibh méadú ar thuiscint an phobail ar a gcearta chun gnóthaí a dhéanamh trí Ghaeilge agus gearáin acu nuair a chonacthas dóibh go raibh deacrachtaí nó fadhbanna lena leithéid.

Go deimhin, is cosúil go bhfuil feabhas ag teacht ar sholáthar seirbhísí trí Ghaeilge i gcuid mhaith eagraíochtaí stáit de réir mar atá tuiscint ag méadú ar fheidhmeanna na reachtaíochta.

Ach léiríonn cuid mhór de na gearáin a cuireadh i láthair na hOifige le linn na bliana 2006 – agus a bhfuil trácht déanta ar chuid bheag acu sna CÁSANNA ROGHNAITHE sa tuarascáil seo – an bhearna mhór a bhíonn ann in amanna agus i gcásanna áirithe idir briathar agus gníomh i dtaca le cúrsaí Gaeilge. Ní gá ach dornán acu a lua.

Tráth a bhfuil cosaint bhunreachtúil ag an teanga, reachtaíocht teanga achtaithe, agus ráiteas suntasach Rialtais i leith na Gaeilge foilsithe, is deacair a chreidiúint go

bhféadfadh fadhbanna a bheith ag daoine clárú lena seoladh baile trí Ghaeilge ar chlár na dtoghthóirí, go bhféadfadh moill fhada a bheith ar fhoilsiú leagan Gaeilge de threoirlínte rithábhachtacha ar chosaint leanaí, go bhféadfadh amhras a bheith fágtha faoi bhailíocht achtachán ar chosaint oidhreachta, nó gur chosúil go mbeadh aird ar sheirbhísí áirithe a thairiscint i dteangacha iasachtacha (rud inmholta ann féin) ach neamhaird á déanamh ag an am céanna ar sholáthar na seirbhísí céanna sin trí Ghaeilge.

Is ceart a rá, áfach, nár bhain ach cuid de na gearáin chun na hOifige le linn na bliana 2006 le sárú ar dhualgais reachtúla faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla agus gur bhain tuilleadh le deacrachtaí agus fadhbanna níos ginearálta gnó a dhéanamh trí Ghaeilge le heagraíochtaí stáit tráth a raibh tús feidhme á thabhairt don reachtaíocht nua seo. Bhí sé mar straitéis eatramhach ag an Oifig go dtí go dtiocfadh éifeacht iomlán na reachtaíochta i bhfeidhm déileáil leis na fadhbanna agus gearáin seo de réir “spiorad” na reachtaíochta le hoiread cabhrach agus ab fhéidir a sholáthar don chuid sin den phobal a mheas go raibh cúis gearáin acu.

Is mór ag an Oifig an chabhair a fuarthas ó chuid mhaith eagraíochtaí stáit le réiteach a aimsiú ar ghearáin éagsúla.

Is trua a rá, áfach, go raibh roinnt teoranta samplaí ann de chásanna inar léiríodh an dearcadh íostach maidir leis an leibhéal seirbhíse ba cheart a sholáthar trí Ghaeilge ar bhealach a léirigh easpa móraigeantachta i dtaca le seirbhísí do chustaiméirí i bpríomhtheanga oifigiúil an stáit.

Ach tráth a bhfuil forbairt ag teacht go ginearálta ar raon agus ar chaighdeán na seirbhísí trí Ghaeilge ó eagraíochtaí stáit, is é tuairim na hOifige go bhfuil sé riachtanach go mbeadh eagraíochtaí stáit i bhfad níos réamhghníomhaí ag cur a gcustaiméirí ar an eolas faoi na roghanna atá acu cuid dá ngnóthaí a dhéanamh trí Ghaeilge.

Mura dtuigtear go bhfuil rogha teanga dháiríre á tairiscint do chustaiméir is léir gur deacair a bheith ag súil go dtiocfaidh méadú ar an éileamh ar sheirbhísí trí Ghaeilge.

Rómhinic a bhraitear gur in aghaidh a dtola, go mífhonnmhar nó go drogallach a chuirtear seirbhísí áirithe trí Ghaeilge ar fáil agus go mbaineann anró nó dua breise lena lorg.

Ar an lámh eile, is minic a fhágann baill den phobal a mianta agus a gcearta chun gnóthaí a dhéanamh trí Ghaeilge ar leataobh de bharr go mbraitheann siad go gcothóidh a leithéid d'éileamh míchompord, cantal nó míchaoithiúlacht.

Ach níl aon amhras faoi, má tá áit agus spás le cruthú do theanga dhúchais na tíre i gcúrsaí riaracháin phoiblí go gcaithfear a bheith níos réamhghníomhaí ag tairiscint seirbhísí trí Ghaeilge do chustaiméirí leis an éileamh ar na seirbhísí sin a threisiú i measc an phobail.

Díol suntais agus comhartha dearfach é an méadú suntasach 45% a tháinig le linn na bliana 2006 ar an líon uaireanta a d'iarr eagraíochtaí stáit comhairle ar Oifig an Choimisinéara Teanga i dtaca lena ndualgais teanga faoin reachtaíocht.

Ní miste a mheabhrú arís agus arís eile nach bhfuil aon bhuntáiste ná sochar ar leith á lorg ag an té a roghnódh a chuid gnóthaí a dhéanamh trí Ghaeilge agus go bhfuil na seirbhísí céanna ar fáil trí Bhéarla gan cheist ag an gcuid sin den phobal a roghnódh an teanga sin.

Mheasfaí gur bunfhíric de chuid an tsaoil mhóir í, i gcás teanga oifigiúil stáit, má ghlactar leis go bhfuil sé de cheart ag duine an teanga dhúchais sin a thógáil óna mhuintir nó í a fhoghlaim, go leanann sé go nádúrtha go mbeadh sé de cheart aige/aici an teanga sin a úsáid agus é/í ag déileáil leis an státchóras.

CÚLRA EOLAIS

Ba í an bhliain 2006 an chéad bhliain iomlán i mbun feidhme ag Oifig an Choimisinéara Teanga ina raibh gach foráil d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 i bhfeidhm.

Ar 14 Iúil 2006 tháinig gach foráil den Acht nach raibh tagtha i bhfeidhm le hordú Aire roimhe sin i bhfeidhm go hoifigiúil. Chiollaigh sin go raibh bunús reachtúil ón data sin ar aghaidh le gach foráil de chuid an Achta ach níor chiollaigh sé éifeacht iomlán a bheith leis an reachtaíocht fós.

Tugtar údarás faoin Acht don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta rialacháin a dhéanamh agus scéimeanna teanga a dhaingniú faoin Acht.

Ag deireadh 2006 ní raibh rialacháin tugtha i bhfeidhm faoi Alt 9(1) den Acht i taca le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla i bhfógraíocht, stáiseanóireacht, fogairtí béil agus comharthaíocht na gcomhlachtaí poiblí, cé go raibh dréachtrialacháin foilsithe agus curtha faoi bhráid Thithe an Oireachtais.

Le linn na bliana freisin dhaingnigh an tAire tuilleadh scéimeanna teanga faoin Acht a d’fhág go raibh 43 scéim a chlúdaigh 71 comhlacht poiblí daingnithe faoi dheireadh 2006.

Tá, áfach, c.650 comhlacht poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta agus cé nach mbíonn an phráinn chéanna ag baint le scéimeanna a dhaingniú i gcás comhlachtaí poiblí beaga nach bhfuil caidreamh rómhór acu le sciar suntasach den phobal, is léir go bhfuil cuid mhór scéimeanna teanga le comhaontú agus le daingniú fós.

Ní féidir éifeacht iomlán na reachtaíochta a mheas go mbeidh na rialacháin ar fad faoin Acht déanta agus scéimeanna teanga daingnithe i gcás sciar an-suntasach de na comhlachtaí poiblí.

Cúlra stairiúil na hOifige

Cheap an tUachtarán mé mar Choimisinéir Teanga go foirmiúil an 23 Feabhra 2004 ar chomhairle an Rialtais tar éis do Dháil Éireann agus do Sheanad Éireann rún a rith ag moladh an cheapacháin.

Cuireadh tús gan mhoill ina dhiaidh sin le bunú na hOifige agus tá tuairisc ar obair na chéad tréimhse 10 mí go deireadh na bliana 2004 ar fáil sa Tuarascáil Tionscnaimh 2004 agus ar obair na bliana 2005 i dTuarascáil Bhliantúil 2005.

Oifig neamhspleách reachtúil í Oifig an Choimisinéara Teanga a bhfuil sé mar chúram uirthi monatóireacht a dhéanamh ar an mbealach a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí an Stáit, agus le gach beart riachtanach a dhéanamh chun a chinntiú go gcomhlíonfaidh comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht.

Fiosraíonn an Oifig gearáin ón bpobal i gcásanna ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 nó faoi aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Cuireann an Oifig comhairle ar fáil don phobal maidir lena gcearta teanga agus comhairle ar na comhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais teanga faoin Acht.

Tá sé mar chuspóir ag Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 a chinntiú go soláthróidh an tseirbhís poiblí seirbhísí Gaeilge níos líonmhaire agus ar chaighdeán níos airde thar thréimhse ama.

Bheadh súil go mbeadh sé mar thoradh ar fheidhmiú an Achta go gcruthófaí spás nua don Ghaeilge i gcóras riaracháin poiblí na tíre. Is léiriú é ar chuid amháin d'aidhm teanga an Stáit mar thaca leis na hiarrachtaí eile an teanga a chur chun cinn san oideachas, sa chraoltóireacht, sna healaíona, i saol na Gaeltachta agus i gcúrsaí an tsaoil go ginearálta.

ÓRÁIDÍ, LÉACHTAÍ AGUS SEIMINEÁIR

Ar cheann d'fheidhmeanna na hOifige tá comhairle a sholáthar don phobal maidir lena gcearta teanga faoin Acht agus do chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais faoin Acht.

Mar chuid den obair i gcomhlíonadh na bhfeidhmeanna sin bhí an Oifig gníomhach i gclár leathan d'ócáidí poiblí i rith na bliana ina raibh óráidí, léachtaí agus seimineáir ar théamaí éagsúla a bhain le cúrsaí teanga.

Le linn na bliana labhair mé ag 35 ócáid phoiblí agus ba mhaith liom buíochas a ghabháil leo siúd ar fad a thug cuireadh dom a bheith páirteach sna hócáidí éagsúla sin.

Seo a leanas liosta de na príomhócáidí sin ina raibh mé páirteach le linn na bliana 2006:

ÓRÁIDÍ, LÉACHTAÍ AGUS SEIMINEÁIR

20 Eanáir 2006

Léacht ag Comhdháil Chumann Ionaid Teanga na nOllscoileanna (AULC) in Ollscoil na Ríona, Béal Feirste, Co. Aontroma.

21 Eanáir 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár náisiúnta de chraobhacha Chonradh na Gaeilge, Gaillimh.

24 Eanáir 2006

Léacht tráthnóna do mhic léinn in Ollscoil na hÉireann, Corcaigh.

24 Eanáir 2006

Léacht phoiblí agus seisiún ceisteanna/freagraí in Ollscoil na hÉireann, Corcaigh.

8 Feabhra 2006

Léacht eagraithe ag an gCumann Gaelach, An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath.

27 Feabhra 2006

Óráid ag seoladh oifigiúil “Seachtain na Gaeilge 2006”, Baile Átha Cliath.

9 Márta 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí do chúrsa in Áras Mháirtín Uí Chadhain, An Cheathrú Rua, Co. na Gaillimhe.

14 Márta 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár do chomhlachtaí poiblí a bhí ag ullmhú dréachtscéimeanna teanga, Baile Átha Cliath.

22 Márta 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár don ghréasán tacaíochta do chomhlachtaí poiblí a bhfuil scéimeanna teanga daingnithe acu, Baile Átha Cliath.

24 Márta 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár do chomhlachtaí poiblí ag Tóstal na Gaeilge 2006, Gaillimh.

24 Márta 2006

Óráid oscailte do Thóstal na Gaeilge 2006, Gaillimh.

20 Aibreán 2006

Óráid oscailte ar cheiliúradh céad bliain Choláiste Uladh, Gort an Choirce, Co. Dhún na nGall.

24 Aibreán 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár do chomhlachtaí poiblí nua a bhí tugtha faoi scáth Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

3 Bealtaine 2006

Óráid ag ócáid lóin in Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath, Baile Átha Cliath.

8 Bealtaine 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár do chomhlachtaí poiblí a bhí ag ullmhú dréachtscéimeanna teanga, Baile Átha Cliath.

9 Bealtaine 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár eagraithe ag Comhairle Contae Átha Cliath Theas, Tamhlacht, Baile Átha Cliath.

12 Bealtaine 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár eagraithe ag grúpa pleanála teanga Chúige Mumhan i gcomhar le hOireachtas na Bealtaine, Trá Lí, Co. Chiarraí.

13 Bealtaine 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár ar chúrsaí pleanála eagraithe ag Fóram Dhuibhneach, An Daingean, Co. Chiarraí.

23 Bealtaine 2006

Óráid ag ócáid bhronnta ghradaim na bliana, Pobalscoil Ghaoth Dobhair, Co. Dhún na nGall.

24 Bealtaine 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár eagraithe ag Óglaigh na hÉireann, An Rinn Mhór, Gaillimh.

2 Meitheamh 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár eagraithe ag Glór na nGael, An Caisleán Nua, Co. Luimnigh.

14 Meitheamh 2006

Óráid oscailte do chomhdháil an Acadaimh Idirnáisiúnta ar Dhlí Teangacha, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.

28 Meitheamh 2006

Óráid ag ócáid seolta poiblí na Cairte Cearta Teanga, An Spidéal, Co. na Gaillimhe.

13 Meán Fómhair 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár eagraithe ag Gaeleagras na Seirbhíse Poiblí, An Cheathrú Rua, Co. na Gaillimhe.

27 Meán Fómhar 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí do Chumann Phríomhfheidhmeannaigh na nGníomhaireachtaí Stáit.

18 Deireadh Fómhair 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag seimineár do chomhlachtaí poiblí eagraithe ag Elucidate Teoranta, Baile Átha Cliath.

7 Samhain 2006

Óráid ag ócáid bhronnta boinn óir an Choimisinéara Teanga in Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, Baile Átha Cliath.

9 Samhain 2006

Léacht do chúrsa i Léann an Aistriúcháin, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.

16 Samhain 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag comhdháil foirne de chuid na Roinne Gnóthaí Sóisialacha agus Teaghlaigh, Baile Átha Cliath.

17 Samhain 2006

Óráid oscailte do chomhdháil oideachais eagraithe ag Gaelscoileanna Teo., Maigh Nuad, Co. Chill Dara.

28 Samhain 2006

Léacht Bhord na Gaeilge 2006/7 in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.

30 Samhain 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag comhdháil idirnáisiúnta eagraithe ag Pobal, Béal Feirste, Co. Aontroma.

8 Nollaig 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí do chúrsa M.A. i gCleachtas Dátheangach in Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, Baile Átha Cliath.

13 Nollaig 2006

Óráid agus seisiún ceisteanna/freagraí ag cruinniú de Choiste Uilepháirtí Chomhthionól na Breataine Bige ar Chúrsaí Cultúir, Teanga agus Spóirt, Caerdydd, An Bhreatain Bheag.

14 Nollaig 2006

Léacht agus seisiún ceisteanna/freagraí ag comhdháil foirne de chuid Bhord na Breatnaise, Caerdydd, An Bhreatain Bheag.

NA MEÁIN CHUMARSÁIDE

Feidhmíonn an Oifig i gcomhar leis na meáin chumarsáide le heolas a scaipeadh ar an bpobal agus is mór agam comhoibriú na meán sa ghnó seo.

Rinne iriseoirí de chuid na meán cumarsáide teagmháil liom ar 98 ócáid le linn 2006 le léargas a fháil ar ghnéithe d'obair na hOifige, ar fheidhmiú Acht na dTeangacha Oifigiúla agus ar cheisteanna gaolmhara.

Mar is gnách, ba bhaill de na meáin chumarsáide a fheidhmíonn trí Ghaeilge is mó a rinne teagmháil leis an Oifig le linn na bliana agus ba mhaith liom buíochas ar leith a ghabháil leosan.

Ar na meáin chumarsáide a rinne agallaimh liom nó a lorg faisnéis uaim le linn na bliana bhí:

Nuacht TG4, RTÉ Raidió na Gaeltachta, The Irish Times, Foinse, Irish Examiner, Irish Independent, Lá, RTÉ Radio 1, Nuacht RTÉ, BBC World Service, Kyodo News (An tSeapáin), Connacht Tribune, Today FM, Raidió na Life, BBC Radio Ulster, BBC Northern Ireland, RTÉ 1, Sunday Business Post, Highland Radio, Donegal Democrat, Midwest Radio, The Kingdom, Irish Daily Mail.

Ba mhaith liom buíochas a ghabháil leis na hiriseoirí ar fad a chuir an oiread sin suime in obair na hOifige le linn na bliana agus a chabhraigh le cur chun cinn na hoibre sin trína gcuid tuairisceoireachta i mBéarla agus i nGaeilge.

CUAIRTEANNA RÉIGIÚNACHA

Mar oifig náisiúnta atá lonnaithe i nGaeltacht na Gaillimhe, níl aon amhras ach go bhfuil sé tábhachtach go mbeadh fáil ar bhaill den fhoireann ó thráth go chéile le casadh leis an bpobal trí chuartheanna réigiúnacha a thabhairt ar cheantair eile ar fud na tíre.

Tá sé mar pholasáí ag an Oifig cuairteanna réigiúnacha a dhéanamh i gcomhar le hócáidí i bhféilire na mórimeachtaí Gaelacha gach bliain.

Tugann seo deis d'oiread ball agus is féidir den phobal ceisteanna a tharraingt anuas linn faoi chearta teanga, nó gearáin a dhéanamh linn faoi dheacrachtaí le seirbhísí i nGaeilge.

Mar seo a leanas a bhí cuairteanna réigiúnacha na bliana 2006:

Cathair na Gaillimhe : 24-25 Márta 2006
– le linn Thóstal na Gaeilge, 2006.

Dún Dealgan, Co. Lú : 7-8 Aibreán 2006
– le linn Ard-Fheis Chonradh na Gaeilge.

An Cabhán : 7-9 Aibreán 2006
– le linn Gaelfest.

Trá Lí, Co. Chiarraí : 11-14 Bealtaine 2006
– le linn Oireachtas na Bealtaine.

Ros Comáin : 20-22 Deireadh Fómhair 2006
– le linn Éigse de hÍde.

Doire: 1-5 Samhain 2006
– le linn Fhéile an Oireachtais, 2006

Cathair Bhaile Átha Cliath : 21 Nollaig 2006
– le linn ócáid Ghaelach i dTeach Farmleigh.

CAIRT CEARTA TEANGA

Mar ullmhúchán do theacht i bhfeidhm na bhforálacha ar fad in Acht na dTeangacha Oifigiúla an 14 Iúil 2006, d'fhoilsigh m'Oifig Cairt Cearta Teanga a bhí curtha ar fáil mar phóstaer dátheangach ag ócáid sa Spidéal, Co. na Gaillimhe an 28 Meitheamh 2006.

Tá na deich mbuncheart teanga atá ar fáil de réir dlí do phobal na Gaeilge agus iad i mbun gnóthaí le heagraíochtaí stáit foilsithe sa chairt sin, ina measc, cearta i dtaca le húsáid na Gaeilge i ngnóthaí agus i ndoiciméid chúirte, i dTithe an Oireachtais, i gcomhfhreagras, i ndoiciméid thábhachtacha ar leith agus i gcora poist a eisíonn eagraíochtaí stáit.

Dáileadh cóipeanna den chairt ar eagraíochtaí stáit, scoileanna, leabharlanna, agus ar institiúidí agus ar fhoirgnimh phoiblí eile mar chuid d'fheachtas le tuiscint an phobail ar chearta teanga a mhéadú agus le tuilleadh deiseanna a chothú d'úsáid na Gaeilge i ngnóthaí poiblí na tíre.

Scaipeadh 20,000 cóip den chairt ina iomláine – cuid mhór acu i dteannta eagrán de na nuachtáin Foinse agus Lá.

Ar Cecilia Keaveney T.D., Cathaoirleach an Chomhchoiste Oireachtais a bhaineann le cúrsaí Gaeilge, a bronnadh an chéad chóip den Chairt Cearta Teanga. Bhí an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta, Éamon Ó Cuív T.D., i láthair ag an ócáid seolta le cóipeanna a bhronnadh ar ionadaithe ó roinnt eagraíochtaí stáit, ina measc ranna rialtais, an Garda Síochána, na Coimisinéirí Ioncaim agus údaráis áitiúla, chomh maith le heagraíochtaí Gaeilge agus Gaeltachta.

Bhí ionadaithe ón gComhchoiste Oireachtais a bhaineann le cúrsaí Gaeilge i láthair don ócáid seolta agus le léargas a fháil ar theacht i bhfeidhm fhorálacha iomlána na reachtaíochta teanga agus ar obair na hOifige.

Ar fhoilsiú na cairte rinne The Irish Times/Ireland.com pobalbhreith nuachta le tuairim an phobail ina leith a mheas.

“An spreagfaidh foilsiú na chéad chairte cearta teanga in Éirinn úsáid na Gaeilge sa réimse poiblí?” an cheist a cuireadh.

Léirigh breis agus beirt as gach triúr a chaith vóta sa phobalbhreith tuairim dhearfach. 68% a dúirt go spreagfadh foilsiú na cairte úsáid na Gaeilge sa réimse poiblí agus 32% den bharúil nach spreagfadh.

BOINN ÓIR

Cúis cheiliúrtha a bhí ann i nDeireadh Fómhair 2006 don chéad dream a bhain amach an chéim MA sa Chleachtas Dátheangach in Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath – cúrsa léinn a bhfuil ceangal ag m’Oifig leis.

Bronnadh teastais agus céimeanna ar dheichniúr, agus tugadh aitheantas ar leith do bheirt chéimithe nuair a bronnadh Boinn Óir an Choimisinéara Teanga orthu as ucht na marcanna is airde a bhaint amach ina dtráchtais iarchéime.

Tá sé mar aidhm ag an gcúrsa MA sa Chleachtas Dátheangach a bhfuil Stiúrthóir Fhiontar, an Dr Peadar Ó Flatharta, ina cheannas oiliúint a chur ar fhoireann a bheadh ag obair sna hearnálacha poiblí agus deonacha le seirbhís ardcháilíochta do chustaiméirí a bhainistiú agus a sholáthar go dátheangach, ag freagairt go háirithe do riachtanais Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Tugtar an t-eolas agus an scil is gá dóibhsean atá páirteach lena chinntiú go soláthrófar seirbhís ardcháilíochta dhátheangach don phobal a bheidh ag teacht le caighdeáin idirnáisiúnta.

Tá áthas orm go bhfuil ceangal ag m'Oifig leis an gcúrsa seo ó tharla é a bheith fréamhaithe i gcur chun cinn fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

Bronnadh na boinn óir agus €1,000 don bhliain 2006 ar Phádraig Ó Ceithearnaigh agus ar Bhláthnaid Ní Ghréacháin.

Rinne an tUasal Ó Ceithearnaigh, atá ina Stiúrthóir Gníomhach ar Chomhdháil Náisiúnta na Gaeilge, staidéar ar an gcaoi ar feidhmíodh an tAcht um Pleanáil agus Forbairt 2000 i gceantair an Spidéil agus na bhForbacha i nGaeltacht na Gaillimhe.

Bhain taighde Iníon Uí Ghréacháin, atá ina hArdfheidhmeannach ar Ghaelscoileanna, le pleanáil teanga ag leibhéal an phobail agus ról na Gaelscolaíochta.

Cúis áthais ar leith dom gur socraíodh na tráchtas a fuair na gradaim a fhoilsiú ar shuíomh gréasáin na hOllscoile mar go mbeadh deis ag an bpobal go ginearálta iad a léamh.

Creidim go bhfuil sé fiorthábhachtach go mbeadh buntaighde den chineál a spreagann an cúrsa seo á dhéanamh ar ghnéithe éagsúla de shaol na teanga anseo agus go mbeadh sé á fhoilsiú go poiblí le cur lenár réimse tuisceana.

FORBAIRT FOIRNE

Ceapadh líon teoranta foirne nuair a bunaíodh an Oifig seo sa bhliain 2004 ach bhí cinneadh Rialtais déanta, áfach, go ndéanfaí athbhreithniú ar an riachtanas foirne ocht mí dhéag níos deireanaí nuair a bheadh tuiscint níos soiléire ar fheidhmiú na hOifige agus ar ualaí oibre.

Caitheadh cuid mhaith ama agus fuinnimh i mbun an athbhreithnithe sin – an chuid is mó de i míonna tosaigh na bliana 2006.

D'aontaigh mé féin agus an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta gur chóir cuideachta chomhairleach neamhspleách a earcú leis an athbhreithniú foirne sin a dhéanamh.

Chomhaontaíomar freisin na téarmaí tagartha don athbhreithniú a raibh sé mar aidhm aige moltaí a dhéanamh i dtaca le líon na foirne, gráid agus struchtúir a bheadh riachtanach thar amscála cuí le go bhféadfadh an Oifig a cuid feidhmeanna reachtúla a chomhlíonadh ar dhóigh éifeachtach agus ar dhóigh atá éifeachtúil ó thaobh costais de.

Ceapadh cuideachta chomhairleach don tionscnamh tar éis próiseas tairisceana poiblí.

Rinne na comhairleoirí sin dian-iniúchadh ar gach gné d'obair reatha na hOifige agus chuathas i gcomhairle leis an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta agus le hiliomad oifigí gaolmhara eile atá gafa le dualgais ombudsman agus imscrúdaithe, nó a bhíonn ag déileáil le cúrsaí géilliúlachta.

Is mór go deo agam an comhoibriú a tugadh don chuideachta chomhairleach neamhspleách agus í i mbun a cuid oibre agus glacaim an deis seo mo bhuíochas a chur in iúl go poiblí dóibh siúd ar fad a chabhraigh go fial leis an tionscnamh.

Rinne na comhairleoirí moltaí faoin líon foirne ba lú a theastódh chun na dualgais a leag an tOireachtas ar an Oifig a chomhlíonadh. Moladh freisin na gráid foirne a bhí riachtanach agus an struchtúr ab éifeachtaí ó thaobh costais de.

Seoladh an tuarascáil chríochnúil chuig an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta an 6 Aibreán 2006. Bhí an idirbheartaíocht faoi chúrsaí foirne ag teacht chun críche ag deireadh na bliana 2006.

GRÉASÁN TACAÍOCHTA

Le linn na bliana 2006 bhí m’Oifig gníomhach i mbunú gréasán tacaíochta do chomhlachtaí poiblí a bhfuil scéimeanna teanga daingnithe acu.

Tá na scéimeanna teanga i gcroílár an Achta agus is sna scéimeanna sin a dhearbhaíonn comhlachtaí poiblí go reachtúil na céimeanna atá le tógáil acu – lasmuigh d’fhorálacha díreacha agus rialacháin an Achta – chun a gcuid seirbhísí trí Ghaeilge a fhorbairt ar bhonn céimnithe thar thréimhse trí bliana.

Cuireann m’Oifig seirbhís riartha ar fáil don ghréasán tacaíochta agus chas baill an ghréasáin le chéile faoi dhó le linn na bliana le ceisteanna a bhain le feidhmiú a gcuid scéimeanna teanga agus forálacha eile an Achta a phlé. Ina measc siúd a chabhraigh le hobair an ghréasáin bhí Foras na Gaeilge, an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta agus Gaeleagras, agus táim buíoch díobh as a ndearna siad.

Ba chóir go gcabhródh an gréasán tacaíochta le comhlachtaí poiblí le foghlaim ó chéile agus le comhoibriú a chothú. Sa bhreis air sin, ba cheart go gcabhródh an gréasán le deachleachtas i gcúrsaí teanga a leathnú i measc na gcomhlachtaí poiblí.

FEACHTAS EOLAIS

D'eagraigh m'Oifig feachtas fógraíochta teilifíse le linn na bliana 2006 a raibh sé mar aidhmeanna aige:

- Aird a dhíriú ar theacht i bhfeidhm fhorálacha iomlána Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 an 14 Iúil 2006,
- Foilsiú na Cairte Cearta Teanga a chur ar a súile don phobal, agus
- an pobal a spreagadh le leas agus buntáiste a bhaint as seirbhísí breise trí Ghaeilge ó chomhlachtaí poiblí de réir mar a bheidh fáil orthu.

Craoladh na fógráin teilifíse go príomha le linn chlársceideal Gaeilge TG4, ach rinneadh líon teoranta craoltaí le linn cláir Ghaeilge ar RTÉ.

An Óige

Le linn na bliana 2006 lean m'Oifig, laistigh dár n-acmhainn foirne, le hiarrachtaí tuilleadh eolais faoi chearta teanga a scaipeadh i measc na glúine óige, go háirithe ina gcás siúd a bhí ag freastal ar Choláistí Samhraidh sa Ghaeltacht.

Bhí an bhliain 2006 ar an mbliain is mó go dtí seo ar fhreastail daoine óga ar chúrsaí sna coláistí samhraidh.

Le linn an tsamhraidh 2006, thug baill foirne de chuid m'Oifige cuairt ar 29 coláiste samhraidh ar fud na Gaeltachta le bróisiúr eolais a bhí ullmhaithe i gcomhar le daoine óga faoi Acht na dTeangacha oifigiúla, cearta teanga agus feidhmeanna na hOifige a scaipeadh ar an aos óg ansin.

SUÍOMH GRÉASÁIN

Feidhmíonn an suíomh gréasáin www.coimisineir.ie mar ionad ilfhreastail, nó mar ionad lárnach eolais do gach a mbaineann le hAcht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus le hOifig an Choimisinéara Teanga.

Leanadh d'fhorbairt an tsuímh le linn na bliana le cinntiú go mbeadh sé iomlán cruinn agus ceart i gcónaí ó thaobh an eolais is deireanaí i dtaca le gach gné den reachtaíocht agus d'obair na hOifige.

Sa tréimhse bliana ó thús Eanáir 2006 go deireadh mhí na Nollag 2006 tháinig glanmhéadú 50% ar líon na mbuillí ar an suíomh ón mbliain roimhe sin.

Tháinig méadú suntasach ar chuartheanna ar an suíomh ó dháta foilsithe Thuarascáil Bhliantúil 2005 na hOifige agus as sin go deireadh na bliana rinne 8,310 duine íoslódáil ar chóipeanna dátheangacha na tuarascála sin.

Bhí an líon seo sa bhreis ar chóipeanna a dáileadh ar CD-ROM ar chomhlachtaí poiblí, ar bhail den Oireachtas agus ar na meáin chumarsáide.

Tugadh cuid mhaith cuairteanna freisin ar an suíomh gréasáin i mí an Mheithimh 2006 (dáta foilsithe na Cairte Cearta Teanga) agus i mí Iúil 2006 (teacht i bhfeidhm fhorálacha uile na reachtaíochta).

COMHAIRLE DO CHOMHLACHTAÍ POIBLÍ

Ar cheann d'fheidhmeanna na hOifige seo tá comhairle nó cúnamh eile a sholáthar do chomhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta maidir lena ndualgais faoin Acht.

Déantar é seo trí léachtaí agus seimineáir éagsúla, trí na meáin chumarsáide, trí fhorbairt an tsuímh ghréasáin dhátheangaigh www.coimisineir.ie, agus trí fhoilsiú agus scaipeadh pacáistí eolais.

Dá mhéad comhairle agus eolais shoiléir chruinn a chuirtear ar fáil do chomhlachtaí poiblí faoina ndualgais faoin Acht is ea is fearr is féidir a chinntiú go gcloífead le forálacha an Achta.

Bíonn fáilte ar leith i gcónaí roimh theagmhálacha ó ionadaithe ó chomhlachtaí poiblí a bhíonn ar thóir eolais, comhairle nó soiléiriú ar a ndualgais faoin Acht.

Le linn na bliana 2006 rinneadh teagmháil thar ceann comhlachtaí poiblí leis an Oifig ar 223 ócáid éagsúil le ceisteanna sonracha nó le léargas cuimsitheach a fháil ar dhualgais teanga faoin Acht. Is ionann sin agus glanmhéadú 45% ar theagmhálacha na bliana roimhe sin.

Bliain	2004	2005	2006
Líon na gcásanna le linn na bliana inar lorg comhlacht poiblí comhairle maidir lena ndualgais teanga faoin Acht	113	153	223

COMHLACHTAÍ POIBLÍ NUA

Le linn na bliana 2006 rinneadh leasú le hionstraim reachtúil ar liosta na gcomhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

Tugadh 34 comhlacht poiblí nua isteach faoi scáth na reachtaíochta agus scriosadh 21 comhlacht poiblí de bheith faoi scáth na reachtaíochta de bharr, den chuid is mó, iad a bheith imithe as feidhm.

Chuir m’Oifig pacáistí eolais ar fáil do na comhlachtaí poiblí nua a tháinig faoi scáth na reachtaíochta agus thairg deiseanna breise dóibh léargas níos fearr a fháil ar a gcuid dualgais teanga nua faoin Acht, dá mba mhian leo é.

Ghlac m’Oifig páirt freisin i seimineár eolais a eagraíodh le linn na bliana faoi scáth na Roinne Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta do na comhlachtaí poiblí nua sin.

CAIDREAMH IDIRNAISIÚNTA

Le linn na bliana lean m’Oifig d’fhorbairt ár gcaidrimh le heagraíochtaí gaolmhara, go háirithe le heagraíochtaí atá ag feidhmiú i réimsí pleanála teanga go hidirnáisiúnta.

CEANADA

Tá ceangal ar leith bunaithe againn le hOifig Choimisinéir na dTeangacha Oifigiúla i gCeanada agus le linn na bliana thug an Coimisinéir nuacheaptha ansin, an tUasal Graham Fraser, agus an Leas-Choimisinéir, an Dr. Gérard Finn, cuairt ar m’Oifigse sa Spidéal, Co. na Gaillimhe leis an gcomhoibriú eadrainn a phlé agus a threisiú.

Tá an tUasal Fraser ar an séú Coimisinéir Teanga i gCeanada ó bunaíodh an Oifig ansin den chéad uair sa bhliain 1970.

Tá comhaontú eadrainn baill foirne a mhalartú le chéile ar feadh tréimhse seachtaine le tuiscint a fháil ar mhodhanna oibre agus le dea-chleachtais oibre a fhorbairt.

Chuige sin, chaith ball sinsearach foirne d’Oifig Choimisinéir na dTeangacha Oifigiúla in Ottawa, an tUasal Gilbert Langelier, seachtain ag obair i m’Oifigse i mí na Samhna 2006 agus tá cuireadh tugtha do m’Oifigse ball foirne a chur go hoifig an Choimisinéara i gCeanada an chéad bhliain eile.

AN BHREATAIN BHEAG

Tá ár gcaidreamh le Bord na Breatnaise sa Bhreatain Bheag á fhorbairt freisin.

Le linn na bliana 2006 thug mé fianaise – i dteannta an Chathaoirligh agus an Phríomhfheidhmeannaigh ar Bhord na Breatnaise – do Choiste Cultúir, Teanga agus Spóirt Chomhthionól na Breataine Bige i Nghaerdydd.

Tá meastóireacht ar bun ag an gComhthionól maidir le leasuithe a dhéanamh ar riaradh chur chun cinn na Breatnaise agus tá plé á dhéanamh ar bhunú Oifig Dyfarnydd, nó oifig coimisinéir teanga, ansin.

Labhair mé freisin ag seimineár foirne de chuid Bhord na Breatnaise i Nghaerdydd.

ALBAIN

Chas mé freisin le linn na bliana 2006 le hAilean Caimbeul, Príomhfheidhmeannach Bhòrd na Gàidhlig in Albain, le linn dó a bheith ar cuairt ar Iarthar na hÉireann. Bunaíodh Bòrd na Gàidhlig mar bhord reachtúil i mí Feabhra 2006 de thoradh Achd na Gàidhlig (Alba) 2005. Tá sé i measc phríomhaidhmeanna Bhòrd na Gàidhlig líon lucht labhartha agus úsáide na Gàidhlig in Albain a mhéadú.

AN AFRAIC THEAS

Chas mé leis an Uasal Silboniso S. Edward Sambo, Comhairleoir Sinsearach Dlí Bhord Teangacha na hAfraice Theas, le linn a chuairte ar Ghailimh. Feidhmíonn an bord sin faoi chóras ina bhfuil 11 teanga oifigiúil.

EILE

Chas mé le linn 2006 le cuid mhór saineolaithe teanga as gach cearn den domhan nuair a rinne mé an oscailt oifigiúil ar chomhdháil a d’eagraigh an tAcadamh Idirnáisiúnta ar Dhlí Teangacha in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh. Seo í an chéad uair a tionóladh an mhórchomhdháil idirnáisiúnta seo ar chúrsaí teanga in Éirinn. Thug suas le 100 saineolaí as 25 tír (san áireamh: Meiriceá, an tSín, an India, an Rúis, an Tuirc, an Fhionlainn, Ceanada, Éire agus araile) léachtaí i mBéarla, i nGaeilge nó i bhFraincis ar an téama “Na dúshláin a bhaineann le hachtú agus le cur i bhfeidhm dlí agus cearta teanga”.

AN BHREATAIN AGUS ÉIRE

Le linn na bliana tugadh comhbhallraíocht chorparáideach do m’Oifig i gCumann Ombudsman na Breataine agus na hÉireann – cumann a fheidhmíonn le caidreamh agus comhthuiscint a fheabhsú ina measc siúd atá gafa le gnóthaí ombudsman sna críocha seo.

PAINÉAL AISTRITHEOIRÍ CREIDIÚNAITHE

I mí Iúil 2006 d’fhógair Foras na Gaeilge – an eagraíocht atá freagrach as an nGaeilge a chur chun cinn ar fud oileán na hÉireann – ballraíocht an chéad phainéil riamh de 54 aistritheoir creidiúnaithe Gaeilge.

Bhí tábhacht ar leith le bunú an phainéil sin le cinntiú go mbeadh fáil éasca ag comhlachtaí poiblí ar liosta aistritheoirí a bhféadfadh lánmhuinín a bheith acu as a gcumas agus as a gcaighdeán oibre.

Mhínigh Foras na Gaeilge gur oibrigh na príomhchomhlachtaí poiblí a bhfuil cúraimí aistriúcháin Ghaeilge orthu – iad siúd atá freagrach as foilsiú, as cruthú na téarmaíochta nua agus as aistriú téacsanna reachtúla agus parlaiminteacha – le chéile ar dhearadh agus ar chur i bhfeidhm an chórais nua faoi stiúir an Fhorais.

Bhí glacadh le hardchaighdeán cothrom le haghaidh an aistriúcháin mar aon le próiseas trédhearcach maidir le scrúduithe poiblí a leagan amach agus a cheartú mar chuid den chur chuige aontaithe, a dúirt an Foras.

Tá sé beartaithe obair na n-aistritheoirí ar an bpainéal poiblí a mheas ar bhonn leanúnach, agus beidh orthu tabhairt faoin scrúdú creidiúnaithe arís uair in aghaidh gach cúig bliana.

Beidh baill nua á gcur leis an bpainéal ar bhonn rialta de réir a chéile. Céim shuntasach chun cinn is ea bunú an phainéil mar gur mhínic go dtí sin ábhar gearáin ag comhlachtaí poiblí nach bhféadfaidís a bheith lánchinnte faoi chaighdeán aistriúcháin Ghaeilge a bheadh ar fáil dóibh in éagmais córas creidiúnaithe dá leithéid. Tá ár mbuíochas tuillte ag Foras na Gaeilge as ucht a gcuid oibre sa réimse seo.

SCÉIMEANNA TEANGA FAOIN ACHT

I gcoílár Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 tá córas le scéimeanna teanga a ullmhú, a dhaingniú agus a fheidhmiú. Córas é seo a thugann deis do chomhlachtaí poiblí na tosaíochtaí a bheadh acu maidir le feabhas a chur ar a gcuid seirbhísí trí Ghaeilge a aithint agus a eagrú.

Le linn na bliana 2006 dhaingnigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta 21 scéim teanga bhreise faoin Acht a chlúdaigh móriomlán de 36 comhlacht poiblí.

D'fhág sin go raibh 43 scéim teanga i bhfeidhm a chlúdaigh móriomlán de 71 comhlacht poiblí ó achtaíodh an reachtaíocht.

Sa bhreis air sin, bhí 49 dréachtscéim eile le bheith curtha ar fáil don Aire le linn na bliana 2006 ó chomhlachtaí poiblí éagsúla lena gcomhaontú.

Le linn na bliana freisin threoraigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta do 19 gcomhlacht poiblí dréachtscéimeanna teanga a ullmhú le cur faoina bhráid le linn 2007.

Pleananna reachtúla teanga atá sna scéimeanna faoin Acht a mhéadóidh ar líon agus ar chaighdeán na seirbhísí a chuirfear ar fáil trí Ghaeilge, ar bhealach eagraithe tomhaiste thar thréimhse ama.

Le linn na bliana 2006 chuaigh m'Oifig i mbun próiseas léirmheasa nó iniúchta ar gach scéim teanga a bhí bliain nó níos mó i mbun feidhmiú agus fuaireamar comhoibriú chuige sin ó na comhlachtaí poiblí a bhí i gceist.

Bhí sé mar aidhm ag an tionscnamh seo aon fhadhbanna a bhí ag baint le cur i bhfeidhm fhorálacha na scéimeanna sin a aithint agus a chur ar a súile do lucht ceannais na gcomhlachtaí poiblí le go bhféadfaidís na céimeanna cuí a ghlacadh le cinntiú go mbeidís ag cloí lena ndualgais reachtúla.

Is gné ríthábhachtach d’obair na hOifige é seo agus beidh sé le forbairt de réir mar a bheidh acmhainní foirne ann chuige sin.

I bhfianaise thaithí na bliana 2006 is féidir a rá gur léir don Oifig seo gur gá go mbeadh aird ar leith i gcomhlachtaí poiblí ar bheith níos gníomhaí i mbun cumarsáide lena bhfoireann féin agus leis an bpobal faoi fhorálacha na scéimeanna atá daingnithe acu.

Tá an easpa cumarsáide sin a d’fhágfadh cuid d’fhoireann na gcomhlachtaí poiblí gan a bheith ar an eolas faoi na dualgais shainiúla teanga atá comhaontaithe ina gcuid scéimeanna, nó a d’fhágfadh nach mbeadh an pobal ar an eolas faoi na seirbhísí trí Ghaeilge atá dlite dóibh, ar na heasnaimh is suntasaí atá tugtha faoi deara i dtréimhse thosaigh na scéimeanna.

Daingnithe faoi dheireadh 2006

Ainm an Chomhlachta Name of Public Body	Dáta scéim i bhfeidhm
An Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta	22/09/2004
Oifig an Uachtaráin	28/04/2005
Oifig an Choimisiúin um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí	30/05/2005
Oifig an Ombudsman agus Oifig an Choimisinéara Faisnéise	01/07/2005
An Roinn Ealaíon, Spóirt agus Turasoíreachta	01/07/2005
An Chomhairle Ealaíon	01/07/2005
Coiste Gairmoideachais Chontae Dhún na nGall	01/07/2005
Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí	01/07/2005
Údarás Áitiúla Chiarraí	26/07/2005
An tSeirbhís Chúirteanna	31/07/2005
Údarás Áitiúla Chontae Phort Láirge	01/08/2005
An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	15/08/2005
Údarás Áitiúla Chontae na Gaillimhe	23/08/2005
Roinn an Taoisigh	01/09/2005
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Limistéar an Iarthair	01/09/2005
Ollscoil na hÉireann, Má Nuad	19/09/2005
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	28/09/2005
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	01/10/2005
Ollscoil na hÉireann, Gaillimh	01/10/2005
Údarás Áitiúla Dhún na nGall	01/10/2005
An tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí	03/10/2005
An Coimisiún Reifrinn The Referendum Commission (ón dáta a bhunófar an chéad Choimisiún eile)	

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta	01/12/2005
An Roinn Airgeadais	01/02/2006
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	03/04/2006
Seirbhís Oideachais Co. Chiarraí	15/05/2006
Ollscoil Luimnigh	01/06/2006
An Roinn Talmhaíochta agus Bia	01/06/2006
An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí	30/06/2006
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	13/07/2006
Coiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe	01/08/2006
Údarás Áitiúla na Mí	01/09/2006
Comhairle Cathrach na Gaillimhe	01/09/2006
Óglaigh na hÉireann	01/09/2006
An Roinn Cumarsáide, Mara agus Acmhainní Nádurtha	02/09/2006
Údarás Áitiúla Fhine Gall	01/10/2006
An Banc Ceannais & Údarás Seirbhísí Airgeadais na hÉireann	01/12/2006
Coláiste na hOllscoile	01/12/2006
An Roinn Gnóthaí Eachtracha	01/12/2006
Comhairle Contae Átha Cliath Theas	20/12/2006
Údarás Áitiúla Mhaigh Eo	22/12/2006
Comhairle Contae Liatroma	01/01/2007
An Bord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil	02/01/2007

Dréachtscéimeanna le hullmhú roimh dheireadh 2006

Bhí dréachtscéimeanna le cur ar fáil lena ndaingniú ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta ag 49 comhlacht poiblí eile le linn nó faoi dheireadh na bliana 2006, mar seo a leanas:

- Coláiste Oideachais Eaglais na hÉireann
- An Roinn Sláinte agus Leanaí
- Leabharlann Náisiúnta na hÉireann
- Suirbhéireacht Ordanáis Éireann
- Údarás Áitiúla Shligigh
- Oifig an Ard-Aighne
- Ard-Mhúsaem na hÉireann
- Leabharlann Chester Beatty
- An Chomhairle Oidhreachta
- Údarás Áitiúla na hIarmhí
- Údarás Áitiúla Chorcaí
- Comhairle Cathrach Chorcaí
- Údarás Áitiúla Ros Comáin
- Comhairle Cathrach Luimnigh
- Comhairle Chontae Luimnigh
- Coimisinéirí na nOibreacha Poiblí
- An Coimisinéir Cosanta Sonraí
- An tÚdarás Comhionannais
- An Binse Comhionannais
- An Oifig um Chlárú Cuideachtaí
- Oifig Chláráitheoir na gCara-Chumann
- Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach
- An Coimisiún um Scrúduithe Stáit
- Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste
- An Bord Pleanála
- An Bord um Chúnaimh Dlíthiúil
- An Crannchur Náisiúnta
- Coiste Gairmoideachais Chathair Chorcaí
- Coiste Gairmoideachais Chontae Chorcaí
- Coiste Gairmoideachais Chathair Bhaile Átha Cliath
- IT Thamhlachta
- IT Thrá Lí
- An Ceoláras Náisiúnta
- Dánlann Náisiúnta na hÉireann
- Amharclann na Mainistreach (An Chuideachta Amharclann Náisiúnta Teoranta)
- An tÚdarás um Ard-Oideachas
- An Foras Riaracháin
- Coimisiún Forbartha an Iarthair
- An Phríomh-Oifig Staidrimh
- Foras Áiseanna Saothair (FÁS)
- An Roinn Iompair

- An Roinn Cosanta
- Comhairle Contae Dhún Laoghaire / Ráth an Dúin
- Údarás Áitiúla an Chláir
- Údarás Áitiúla Thiobraid Árann Thuaidh
- Údarás Áitiúla Thiobraid Árann Theas
- An Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúla
- Coiste Gairmoideachais Chathair na Gaillimhe
- Coiste Gairmoideachais Chontae an Chláir

Dréachtscéimeanna eile

Le linn na bliana 2006 threoraigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta do na comhlachtaí poiblí seo a leanas dréachtscéimeanna a ullmhú agus a chur ar fáil dó in 2007:

- Comhairle
- Bord Scannán na hÉireann
- Coiste Gairmoideachais Chontae Bhaile Átha Cliath
- Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
- Oifig an Stiúrthóra Gnóthaí Tomhaltóirí
- Foras na Mara
- IT Leitir Ceanainn
- Teagasc
- Údarás Áitiúla Laoise
- Údarás Áitiúla Uíbh Fhailí
- Údarás Áitiúla Mhuineacháin
- Údarás Áitiúla Chill Mhantáin
- Údarás Áitiúla Loch Garman
- Údarás Áitiúla Chill Dara
- Údarás Áitiúla Longfoirt
- Comhairle Cathrach Phort Láirge
- Údarás Áitiúla Chill Chainnigh
- Údarás Áitiúla Lú
- Údarás Áitiúla an Chabháin

Dréachtscéimeanna fós le daingniú ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta

- An Roinn Gnóthaí Sóisialacha agus Teaghlaigh
- Bord Sláinte an Iar-Thuaiscirt
- Clárlann na Talún agus Clárlann na nGníomhas

Staitisticí – Scéimeanna

Bliain	Scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2004	1	1
2005	21	34
2006	21	36

Staitisticí – Dréachtscéimeanna

Bliain	Dréachtscéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2005	16	25
2006	71	129

GEARÁIN: DEACRACHTAÍ AGUS FADHBANNA – STAITISTICÍ

611 Gearán Nua in 2006

Le linn na bliana 2006, cuireadh 611 cás nua i láthair m’Oifige inar chreid baill den phobal go raibh cúis gearáin acu de bharr deacrachta nó faidhbe le seirbhís trí Ghaeilge ón státchóras.

Cuireadh comhairle ar leith ar fáil don ghearánaí maidir le 285 cás acu sin agus maidir le 354 cás eile (lena n-áirítear 28 cás ón mbliain 2005) tógadh céimeanna le hiarrachtaí a dhéanamh cúis an ghearáin a réiteach – go minic de réir “spiorad na reachtaíochta” seachas de bharr dualgas de réir fhorálacha an Achta. Tugadh 294 de na cásanna sin chun críche le linn na bliana, agus tugadh 60 acu chun cinn go dtí an bhliain 2006.

Ar na gearáin ba choitianta bhí: foirmeacha i mBéarla amháin (19%), fadhb le hainm agus/nó seoladh i nGaeilge (16%), easpa Gaeilge ar chomharthaí bóthair (16%), freagraí i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge (14%), easpa Gaeilge i gcomharthaíocht/i bhfógraíocht (6%), bileoga nó ciorcláin i mBéarla amháin (5%), foilseacháin i mBéarla amháin (3%), easpa Gaeilge ar shuíomh gréasáin (3%) agus cártaí aitheantais oifigiúla i mBéarla amháin (1%).

As Co. Bhaile Átha Cliath a tháinig os cionn an tríú cuid de na gearáin (38%) agus tháinig 46% eile de na gearáin as deich gcontae le chéile – Gaillimh (17%), Dún na nGall (7%), Port Láirge (4%), Cill Mhantáin (4%), Ciarraí (4%), Corcaigh (3%), Liatroim (3%), an Mhí (2%), an Cabhán (1%), an Clár (1%).

Ón nGaeltacht a tháinig nach mór an tríú cuid de na gearáin (30%) agus as ceantair lasmuigh den Ghaeltacht an chuid eile (70%).

Is ceart a rá nár bhain ach cuid de na gearáin chun na hOifige le linn na bliana 2006 le sárú ar dhualgais reachtúla faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla agus gur bhain tuilleadh le deacrachtaí agus fadhbanna níos ginearálta gnó a dhéanamh trí Ghaeilge le heagraíochtaí stáit tráth a raibh tús feidhme á thabhairt don reachtaíocht nua seo. Bhí sé mar straitéis eatramhach ag an Oifig, go dtí go dtiocfadh éifeacht iomlán na reachtaíochta i bhfeidhm, déileáil leis na fadhbanna agus gearáin seo de réir “spiorad” na reachtaíochta le hoiread cabhrach agus ab fhéidir a sholáthar don chuid sin den phobal a mheas go raibh cúis gearáin acu.

Ní bheidh aon bhrí ná bunús leanúint leis an modh oibre eatramhach sin nuair a bheidh éifeacht iomlán leis an reachtaíocht – na rialacháin déanta faoin Acht i dtaca le húsáid na Gaeilge i bhfógraíocht, comharthaíocht, stáiseanáireacht agus fógartí béil agus céatadán suntasach scéimeanna teanga daingnithe faoin Acht.

Gearáin le linn 2006

Gearáin nua 2006	611
Gearáin tugtha ar aghaidh ó 2005	28
Móriomlán gearán – fadhbann agus deacrachtaí	639

	2004	2005	2006
Comhairle tugtha maidir le gearáin	93	176	285
Gearáin fiosraithe agus críochnaithe	176	246	294
Gearáin tugtha ar aghaidh	35	28	60
IOMLÁN	304	450	639

Tá anailís ar na casann éagsúla sna staitisticí agus sna léaráidí seo a leanas:

Céatadán Gearán de réir Cineáil

	2004	2005	2006
Foirmeacha i mBéarla amháin	13%	21%	19%
Fadhb le hainm agus/nó seoladh i nGaeilge	7%	14%	16%
Easpa Gaeilge ar chomharthaí bóthair	6%	13%	16%
Freagraí i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge	16%	10%	14%
Easpa Gaeilge i gcomharthaíocht/i bhfógraíocht	9%	6%	6%
Bileoga nó ciorcláin i mBéarla amháin	9%	4%	5%
Foilseacháin i mBéarla amháin	8%	4%	3%
Easpa Gaeilge ar shuíomh gréasáin	-	4%	3%
Cartaí aitheantais oifigiúla i mBéarla amháin	2%	3%	1%
Eile (cúiseanna aonair)	30%	21%	17%
IOMLÁN	100%	100%	100%

Gearáin de réir Contae

	2004	2005	2006
Baile Átha Cliath	35%	36%	38%
Gaillimh	15%	17%	17%
Dún na nGall	5%	4%	7%
Port Láirge	3%	2%	4%
Cill Mhantáin	-	-	4%
Ciarraí	7%	9%	4%
Corcaigh	7%	6%	3%
Liatroim	-	-	3%
An Mhí	-	3%	2%
An Cabhán	-	3%	1%
An Clár	4%	2%	1%
Eile	24%	18%	16%
IOMLÁN	100%	100%	100%

Gearáin: An Ghaeltacht agus Lasmuigh den Ghaeltacht

	2004	2005	2006
An Ghaeltacht	26%	34%	30%
Lasmuigh den Ghaeltacht	74%	66%	70%
IOMLÁN	100%	100%	100%

Gearáin de réir Cineál Comhlacht Poiblí

	2004	2005	2006
Ranna Rialtais	26%	30%	27%
Údaráis Áitiúla	23%	20%	28%
Údaráis Sláinte	7.5%	7%	6%
Eagraíochtaí eile Stáit	43.5%	43%	39%
IOMLÁN	100%	100%	100%

ACHOIMRE AR CHÁSANNA ROGHNAITHE

CLÁR NA DTOGHTHÓIRÍ

Cuireadh dlús le linn na bliana 2006 le clár nua toghthóirí a chur le chéile faoi scáth na n-údarás áitiúil agus na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil. Rinneadh roinnt gearán le m'Oifig i leith ceisteanna a bhain le polasaithe, nósanna agus cleachtais i dtaobh úsáid na Gaeilge sa tionscnamh seo.

Bhain formhór na ngearán le húdaráis áitiúla a dúirt le daoine i gceantair lasmuigh den Ghaeltacht gur ghá dóibh leaganacha Béarla dá seoltaí baile a sholáthar dá mba mhian leo a bheith cláraithe ar liosta na dtoghthóirí.

Ina measc seo bhí daoine a raibh sé de chleachtas seanbhunaithe acu gan ach an leagan Gaeilge dá n-ainm agus dá seoladh a úsáid i gcónaí.

Dá nglacfaí leis an dearcadh seo chiallódh sé go rabhthas ag rá leis an gcuid sin den phobal gur ghá dóibh seoladh i mBéarla a bheith acu le clárú le vóta a chaitheamh sa chéad olltoghchán eile.

Tuigeadh dom go raibh rialacháin déanta ag an Aire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil i dtaca le clárú na dtoghthóirí agus nach raibh aon rialachán acu siúd ag cosc úsáid seoltaí i nGaeilge lasmuigh den Ghaeltacht. Fós féin, bhí údaráis áitiúla áirithe den bharúil go raibh cead agus beannacht na Roinne sin acu lena leithéid a dhiúltú do bhail den phobal.

Ó tharla an fhadhb a bheith tagtha chun cinn le roinnt údaráis áitiúla éagsúla bheartaigh mé an t-ábhar a chur i láthair an Aire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil i scríbhinn an 27 Samhain 2006.

Mheabhraigh mé don Aire go mbeadh an chosúlacht air go mbeadh an cleachtas ag teacht salach go hiomlán ar pholasaí seanbhunaithe an stáit i leith na teanga.

Thagair mé freisin d'áit na teanga sa Bhunreacht mar phríomhtheanga oifigiúil, an tacaíocht a bhí geallta don teanga sa chóras poiblí in Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, an stádas oifigiúil oibre don teanga san Aontas Eorpach agus ráiteas fise an Rialtais i leith na Gaeilge (2006).

Luaigh mé go raibh an ceart ainm agus seoladh a úsáid i nGaeilge anseo chomh bunúsach agus seanbhunaithe sin gur dócha nár cuireadh foráil ar leith sa reachtaíocht ina thaobh mar nár smaoiníodh riamh go ndiúltódh aon chuid den státchóras dá leithéid d'iarratas simplí.

Dúirt mé leis an Aire freisin murarbh fhéidir seoladh i nGaeilge a úsáid le clárú ar liosta toghthóirí, gurbh fhánach a bheith ag déanamh an cháis gur fiú leaganacha Gaeilge de sheoltaí a bheith ann nó go mbeadh comharthaíocht dhátheangach, ainmplátaí agus síneacha eile in úsáid sa réimse seo ar fud na tíre.

Sa bhreis air sin mheas mé, ó tharla gur dócha go n-úsáidfí Clár na dToghthóirí mar fhoinsé do ghnóthaí an daonáirimh agus liostaí eile, go ndéanfadh an cleachtas Béarla amháin a bheith ar sheoltaí lasmuigh den Ghaeltacht cuma agus cruth an Bhéarla a thabhairt i bhfeidhm agus a leathnú go hiomlán i réimse ina raibh eilimint áirithe den dátheangachas roimhe seo.

Mar fhreagra, bhí an méid seo le rá ag an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil an 30 Samhain 2006:

“Ar dtús caithfidh mé a shoiléiriú duit go bhfuil lánchead ag toghthóirí a n-ainmneacha agus seoltaí a chur isteach chuig an údarás áitiúil i nGaeilge. Déanann mo Roinn cinnte de go gcuireann na húdaráis áitiúla foirmeacha ar fáil go dátheangach, nó go bhfuil foirmeacha sa dá theanga oifigiúla.

Níor chóir d'aon údarás áitiúil diúltú mar sin d'ainm agus seoladh i nGaeilge.

Ardaítear ceist eile agus an clár féin á chur le chéile, áfach. Nuair atá an clár á chur le chéile ní scríobhtar amach an seoladh in aghaidh gach duine atá ar an chlár. Is é a tharlaíonn go gcuirtear le chéile liosta na mbailte fearainn i ngach toghroinn in ord aibítire agus go liostáiltear ainmneacha na ndaoine taobh istigh sa bhaile fearainn sin.

Sa Ghaeltacht is i nGaeilge amháin atá liosta na mbailte fearainn sin, taobh amuigh den Ghaeltacht is i mBéarla amháin atá na liostaí.

Caithfidh tú a thuiscint nach seoltaí atá anseo go baileach, ach bealach chun an clár a eagrú ar bhonn siosmaideach, agus ar dhóigh inar féidir le húdaráis áitiúla smacht a choinneáil ar eagrú an chláir.

Mar shampla, ní chuirtear isteach ainm an tí, nó gnéithe eile den seoladh, fiú más cuid den seoladh a úsáideann an duine é féin.

Mar a tharlaíonn sé, fosta, is minic go mbíonn leaganacha éagsúla ag daoine ar ainm na sráide s'acu nó ar ainm an bhaile fearainn, i mBéarla nó i nGaeilge, sa Ghaeltacht agus taobh amuigh. Ach ní úsáidtear ach leagan amháin, arís mar gheall ar an ghá atá ann leagan amháin críochnúil a úsáid.

An clár ríomhaireachta a úsáidtear chun clár na dtoghthóirí a chur le chéile, tá sé curtha ar fáil ag an mBord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil.

Seolfaidh mé do litir ar aghaidh chuig an Bhord sa chás is gur féidir tuilleadh dátheangachais a thabhairt isteach sa chlár féin, ach ar ndóigh, ceann de na fadhbanna go gcaithfear a shárú is ea liosta iomlán logainmneacha oifigiúla Gaeilge a bheith curtha ar fáil: rud nach bhfuil ar fáil faoi láthair taobh amuigh den Ghaeltacht”.

Sa fhreagra a sheol mé chuig an Aire d’fháiltigh mé roimh an dearbhú nach raibh aon chosc ar dhaoine ainm agus seoltaí i nGaeilge a úsáid agus iad ag soláthar eolais le clárú do chlár na dtoghthóirí lena n-údarás áitiúil.

Ach thug mé suntas don idirdhealú idir sin agus an bealach a eagraíonn na húdaráis áitiúla clár na dtoghthóirí féin le bailte fearainn in ord aibítreach trí Bhéarla ar fud na tíre ach amháin sa Ghaeltacht.

Dúirt mé an méid seo a leanas freisin:

“Dá nglacfaí agus dá ndaingneofaí an córas seo bheadh an chosúlacht ann gur cur i gcéill agus cur amú ama a bheadh ann do dhuine a sheoladh a úsáid sa ghnó seo trí Ghaeilge agus iad ag clárú mar nach liostálfadh an t-údarás áitiúil iad ach trí Bhéarla ar chlár na dtoghthóirí.

Creidim go bhfuil an baol láidir ann freisin, mura bhfuil dul amú mór orm, go gcinnteoidh an córas sin gurb é an seoladh trí Bhéarla a úsáidfead le cártaí vótála a eisiúint ag an bpobal lasmuigh den Ghaeltacht, le haon faisnéis eile faoin toghchán a sheoladh chucu agus fiú le bileoga eolais na bpáirtithe agus na n-iarrthóirí eile a sheachadadh.

Creidim leis na hardscileanna teicneolaíochta faisnéise agus ríomhaireachta a bhfuil an tír seo bródúil astu, mar is ceart go mbeadh, nach bhféadfadh sé a bheith lasmuigh de réimse cumais an stáit déileáil le ceist seo na liostála ar chlár na dtoghthóirí agus aitheantas a thabhairt do stádas bunreachtúil na teanga.”

Thagair mé freisin don phointe a rinne an tAirenach raibh liosta iomlán logainmneacha oifigiúla ar fáil lasmuigh den Ghaeltacht agus mheabhraigh mé go raibh naoi gcinn eile d’Orduithe Logainmneacha déanta do cheantair lasmuigh den Ghaeltacht ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Tá liostaí oifigiúla ar fáil d’ainmneacha na gcúigí agus na gcontaetha, lárionaid daonra agus dúichí agus logainmneacha sna contaetha seo a leanas: Contae Thiobraid Árann, Contae Uíbh Fháilí, Contae Mhuineacháin, Contae Luimnigh, Contae Lú agus Contae Chill Chainnigh.

Sa bhreis air sin tá leaganacha oifigiúla de gach Sráidainm i gCathair Bhaile Átha Cliath daingnithe agus foilsithe ag Comhairle na Cathrach ansin tar éis dóibh dul i gcomhairle leis an gCoimisiún Logainmneacha.

Dúirt mé leis an Aire freisin gur cúnamh an-mhór é aon chéimeanna a bheartódh sé le cinntiú go bhforbrófaí córais a thabharfadh cothrom na Féinne don chuid sin den phobal a roghnódh a gcuid seoltaí a úsáid trí Ghaeilge don ghnó seo.

Cé is moite d’admháil ón Aire go raibh a raibh sa litir sin á mheas, ní raibh aon dul chun cinn déanta i leith an cháis seo faoi dheireadh na bliana 2006.

COSAINT OIDHREACHTA

Tarraingíodh aird m’Oifige ar roinnt ionstraimí reachtúla a bhí déanta ag an Aire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil a bhain le cosaint a thabhairt don oidhrecht nádúrtha i limistéir áirithe Ghaeltachta.

Tá sé ina riachtanas dlíthiúil de réir Alt 33(2)(a) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla agus de réir an Ordaithe Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004, a tháinig i bhfeidhm an 28 Márta 2005, go mbaintear úsáid as an leagan Gaeilge d’aon logainm oifigiúil Ghaeltachta in “aon Acht den Oireachtas a rithfear tar éis an dáta feidhme nó in **aon ionstraim reachtúil** a dhéanfar tar éis an dáta sin faoi aon Acht.”

Tá sé ráite san alt céanna sin d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 i gcás logainmneacha Ghaeltachta nach bhfuil feidhm ná éifeacht a thuilleadh leis an leagan Béarla de logainm ... *“in aon ionstraim reachtúil a dhéanfar tar éis an dáta sin faoi aon Acht.”*

Bhí an chosúlacht ar chúrsaí go raibh ionstraimí reachtúla déanta i dtaca le gnóthaí oidhreachta do limistéir áirithe Ghaeltachta ó bhí 28 Márta 2005 ann, ach gurb iad na seanlogainmneacha Béarla nach bhfuil aon fheidhm ná éifeacht a thuilleadh leo sa réimse seo a úsáideadh.

Luaim, mar shampla, na logainmneacha a bhí tugtha in ionstraimí reachtúla ar nós IR 584 de 2005 (a bhain le ceantair Mhaigh Cuilinn, an Spidéil agus na bhForbacha, Co. na Gaillimhe) agus a tugadh i bhfeidhm ar an 20 Meán Fómhair 2005 chomh maith le IR 460 de 2005 (a bhain le ceantar Charna, Co. na Gaillimhe) agus IR 489 de 2005 (a bhain le ceantar Pholl an tSómais, Co. Mhaigh Eo) agus a tugadh i bhfeidhm 27 Iúil 2005.

Tharraing mé aird an Aire Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil ar an gcás seo i mí Feabhra 2006 agus dúirt mé go raibh an chosúlacht láidir ar chúrsaí gur dheacair a chruthú go mbeadh aon fheidhm ná éifeacht le haon ionstraim reachtúil a rinneadh tar éis 28 Márta 2005 nach raibh ag teacht le hAlt 33 d’Acht na dTeangacha Oifigiúla agus leis an Ordú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004.

I litir dar dáta 18 Bealtaine 2006 thug an tAire le fios dom go raibh súil aige “go mbeadh sé in ann na hionstraimí reachtúla míchearta a athsholáthar taobh istigh de thrí mhí” agus nach n-éireodh “an botún sin arís.”

Cúis díomá dom a thabhairt faoi deara ag deireadh na bliana 2006 – breis agus seacht mí tar éis eisiúint na litreach sin – nár chosúil fós an scéal a bheith curtha ina cheart.

Chiallaigh an t-easnamh sin gur dheacair cás a dhéanamh go raibh bunús ceart dlíthiúil leis an gcosaint oidhreachta a ceapadh a bheith ag na háiteanna a bhí i gceist, rud a d’fhéadfadh impleachtaí móra a bheith aige ní hamháin i réimse na hoidhreachta féin ach i gcúrsaí pleanála agus forbartha freisin.

Ní miste a rá nár léir ach an oiread go raibh aon fhógra poiblí déanta go raibh aon locht ar na hionstraimí reachtúla a bhí i gceist agus gur fágadh ar fáil don phobal iad le linn na bliana 2006 ar shuíomh gréasáin na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil i dteannta iliomad ionstraimí reachtúla eile nár bhain aon fhadhb leo.

COSAINT LEANAÍ

Bhí m’Oifig i mbun cumarsáide leis an Roinn Oideachais agus Eolaíochta le linn na bliana 2006 i dtaca le moill a bheith ar leagan Gaeilge de cháipéis ríthábhachtach a bhain le cosaint leanaí. D’fhág easpa na cáipéise seo trí Ghaeilge go bhféadfadh impleachtaí tromchúiseacha a bheith i gceist do chur i bhfeidhm clár cosanta leanaí nó do chúrsaí teanga i scoileanna áirithe.

Bhí an chumarsáid leis an Roinn Oideachais agus Eolaíochta fréamhaithe i ngearán a bhí déanta le m’Oifig ag scoil dara leibhéal Gaeltachta a bhí tiomanta go hiomlán don chlár cosanta leanaí a fheidhmiú go foirfe ach nár thuig cén chúis gur ceapadh gur trí Bhéarla ba chúil é seo a dhéanamh.

Ba chosúil gur dháil an Roinn Oideachais agus Eolaíochta eochaircháipéis ar chosaint leanaí chuig gach scoil dara leibhéal le linn na scoilbhliana 2004/05 agus faoi Mheán Fómhair 2005 bhí soláthar breise curtha ar fáil le go mbeadh cóip phearsanta ar fáil do gach ball foirne.

Ní dócha gur féidir aon ábhar eile a shamhlú a bheadh chomh leochaileach nó chomh tábhachtach d'aon scoil le clár cosanta leanaí.

“Child Protection Guidelines for post primary schools” teideal na cáipéise agus ba i mBéarla amháin a bhí fáil uirthi, fiú i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna eile a fheidhmíonn trí Ghaeilge.

Eisíodh ciorclán dátheangach i mí Mheán Fómhair 2005 ag moladh do bhoird bhainistíochta glacadh go foirmiúil leis na treoirlínte mar pholasaí oifigiúil scoile a luaithe agus a d'fhéadfaí agus na céimeanna cuí a thógáil lena bhfeidhmiú.

Meabhraíodh freisin go raibh sé ceadaithe do gach scoil dúnadh ar feadh leathlae chun deis a thabhairt don fhoireann ar fad sa scoil mioneolas a fháil ar na treoirlínte agus moladh go ndéanfaí sin roimh dheireadh an chéad téarma in 2005/06.

Dúradh gur chiallaigh foireann na scoile sa chás seo gach duine a bhíonn gníomhach i bhfeidhmiú na scoile, go gairmiúil nó go deonach.

Ó tharla gan leagan Gaeilge a bheith le fáil an tráth seo is iad na roghanna a bheadh ag scoil a fheidhmíonn trí Ghaeilge sa chás seo ná díriú ar phlé agus ar fheidhmiú na cáipéise trí Bhéarla, aistriúchán “baile” neamhoifigiúil dá gcuid féin a dhéanamh ar an gcáipéis, nó an t-ábhar a chur siar go mbeadh fáil ar an leagan Gaeilge.

Ba dhócha gur leas le cuid mhór scoileanna ábhar chomh leochaileach nó chomh ríthábhachtach sin a chur ar athló.

Ba dheacair a shamhlú ach an oiread go ndéanadh gach scoil ar leith aistriúchán neamhoifigiúil dá gcuid féin a ullmhú tráth a ndéarfadh scoileanna go bhfuil cúraimí a ndóthain orthu cheana féin.

An rogha eile ná glacadh leis gur cheart na nósanna agus na cleachtais a bheadh fréamhaithe in éiteas na scoile a fhágáil ar leataobh agus feidhmiú trí Bhéarla leis an ábhar tábhachtach seo a phlé i measc bhaill foirne na scoile, le daoine a bhí gafa le riaradh agus le heagrú na scoile go deonach agus le baill den bhord bainistíochta.

Ba chosúil nár chuir an fhoráil d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 dualgas reachtúil ar an Roinn Oideachais agus Eolaíochta maidir le foilsíú na dtreoirlínte trí Ghaeilge nó go dátheangach mura raibh a leithéid comhaontaithe ag an Roinn i scéim teanga faoi Alt 11 den Acht.

Ach ba léir dom go bhféadfaí cás a dhéanamh gur chóir go mbeadh na treoirlínte seo ar fáil trí Ghaeilge faoi Alt 7(2)(d) den Acht Oideachais 1998 nuair a chuirtear mar chúram reachtúil ar an Aire Oideachais agus Eolaíochta “seirbhísí taca trí Ghaeilge a sholáthar do scoileanna aitheanta a chuireann teagasc trí Ghaeilge ar fáil agus d’aon scoil aitheanta eile a iarrann soláthar den sórt sin” agus tugtar mar léiriú ar “sheirbhísí taca” in Alt 2 den Acht sin “seirbhísí treorach agus comhairliúcháin” agus “seirbhísí comhairleacha foirne.”

Thug an Roinn Oideachais agus Eolaíochta le fios go raibh leagan Gaeilge den cháipéis treoirlínte 36 leathanach a eisíodh i mBéarla le linn na scoilbhliana 2004/5 le cur chuig na clódóirí i mí Eanáir 2006 agus go mbeidís ag na scoileanna i mí Feabhra.

Mhínigh an Roinn an mhoill leis an leagan Gaeilge ar an mbealach seo :

“ Tharla an mhoill ar sholáthar an leagain Ghaeilge de na Treoirlínte de bharr mothálachta agus castachta an ábhair fhéin. Go deimhin, thóg ullmhú an leagain Bhéarla beagnach dhá bhliain de chomhairliúcháin agus de mhionscrúdú agus machnamh ar an téacs focal ar fhocal. Ba é an scéal céanna é leis an aistriúchán agus sheiceáil dhá sheirbhísí aistriúcháin eile an chéad aistriúchán agus dheimhnigh siad é sula mbeadh an Roinn sásta leis an téacs.

Tá na Treoirlínte bunaithe ar “Children First: National Guidelines for the Protection and Welfare of Children” a d’fhoilsigh an Roinn Sláinte agus Leanaí i 1999 agus ba cheart iad a léamh in éineacht le Children First. Cloíonn na téarmaí a úsáidtear sna Treoirlínte chomh dlúth agus is féidir leis na téarmaí i Children First. Ba chasta an obair í na Treoirlínte a aistriú go Gaeilge óir níl aon leagan Gaeilge de Children First ann.”

Fós féin níor eisíodh na treoirlínte i nGaeilge i mí Feabhra 2006 mar a bhí beartaithe.

Tar éis tuilleadh comhfhreagrais le m’Oifig mhínigh an Roinn Oideachais agus Eolaíochta i mí an Mheithimh 2006 an mhoill bhreise:

“Bhí sé ar intinn na Roinne an leagan Gaeilge den Child Protection Guidelines a eisiúint do gach iarbhunscoil i mí na Feabhra seo caite. Nuair a foilsíodh an Ferns Report, áfach, cinneadh ar imlitir eile (0062/2006) a eisiúint do gach aon scoil chun aird ar leith a dhíriú ar an bhfadhb a bhaineann le cosaint páistí.

Chun go mbeadh foilsíú na himlitreach comhuaineach le foilsíú na dTreoirlínte, tháinig moill ar an doiciméadú a eisiúint do scoileanna. Mar sin féin, rinneadh an imlitir sin mar aon le cóipeanna den Child Protection Guidelines a sheoladh, níos luaithe an mhí seo, chuig gach aon iar-bhunscoil.”

Mar sin, is i ndeireadh na scoilbhliana 2005/06 a cuireadh ar fáil leagan Gaeilge de na treoirlínte a bhí scaipthe i mBéarla le linn na scoilbhliana 2004/05.

Ó tharla nach bhféadfadh aon éifeacht shiarghabhálach a bheith ag an eachtra seo bhí súil agam, áfach, go ndíreodh sé aird na Roinne ar an scéal le súil is nach dtarlódh a leithéid arís agus chuige sin mheabhraigh m’Oifig don Roinn athuair i mí an Mheithimh 2006 na dualgais teanga atá in Alt 7(2)(d) den Acht Oideachais 1998 agus dheimhnigh an Roinn go raibh an méid a bhí sa litir sin á thabhairt san áireamh acu.

LÁITHREÁIN GHRÉASÁIN

Rinneadh gearán le m’Oifig le linn na bliana 2006 faoi easpa aitheantais don Ghaeilge a bheith ar shuíomh gréasáin Bhus Éireann – atá go príomha i mBéarla – cé go raibh eolas áirithe tugtha ansin i gcúig cinn de theangacha Eorpacha eile.

Thug an gearánaí suntas don abairt seo ar an suíomh – “Information on Bus Éireann services is available in English, French, German, Italian, Spanish and Polish languages.”

Cé nach mbeadh locht dá laghad ag aon duine ar sheirbhís eolais a bheith á tabhairt in an oiread teangacha agus ab fhéidir, mheas mé gur thrua nach ndéanfaí iarracht éigin seirbhís i bpríomhtheanga oifigiúil an stáit a chur ar fáil do phobal na Gaeltachta agus na Gaeilge, fiú mura raibh dualgas soiléir reachtúil chuige sin i gceist an tráth sin.

Mhínigh m’Oifig don ghearánaí, áfach, nach bhfuil dualgas reachtúil faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 ar Bhus Éireann (mar chuid de Chóras Iompair Éireann) déileáil le húsáid na Gaeilge ar a shuíomh gréasáin go dtí go mbeidh dréacht-scéim teanga faoi Alt 11 den Acht á hullmhú.

Sa bhreis air sin, cé go raibh sé molta go sonrach d’eagraíochtaí stáit na tíre sna Treoirínte a d’fhoilsigh Roinn an Taoisigh dar teideal “Foilsíú ar an nGréasán” (Deireadh Fómhair 1999) go gcuirfí seirbhís a thugann comhaitheantas don Ghaeilge agus don Bhéarla ar fáil ar a gcuid suímh ghréasáin, ní raibh dualgas reachtúil i gceist cloí leis na treoirínte sin.

Dá bhrí sin, is de réir “spiorad” na reachtaíochta a tharraing m’Oifig an gearán anuas le bainistíocht Bhus Éireann.

Ghlac bainistíocht Bhus Éireann leis an gcás nár cheart imeallú a bheith déanta ar an nGaeilge ar an suíomh gréasáin nuair a bhí eolas áirithe curtha ar fáil i bhFraincis, i nGearmáinis, in Iodáilis, i Spáinnis agus i bPolainnis chomh maith le Béarla agus beartaíodh gur cheart an t-ábhar sin a bhí ar fáil sna cúig theanga eachtrannacha sin a sholáthar i nGaeilge freisin agus rinne siad sin.

Dúirt Bus Éireann freisin go mbeadh impleachtaí tromchúiseacha airgeadais i gceist don chomhlacht dá gcaithfidís gach cuid den suíomh gréasáin a sholáthar trí Ghaeilge agus aithníodh gur i gcomhthéacs na dréacht-scéime teanga a bheadh le hullmhú acu a dhíreofaí ar fhorbairt bhreise ar an tseirbhís trí Ghaeilge ar an suíomh sin.

Rinneadh gearán eile ar an múnla céanna le m’Oifig gar do dheireadh na bliana 2006 nár chosúil go raibh sraith de doiciméid a bhain leis an gcóras oideachais anseo curtha ar fáil trí Ghaeilge ar shuíomh gréasáin na Roinne Oideachais agus Eolaíochta, cé go raibh na doiciméid seo curtha ar fáil le chéile i nGearmáinis, Laitvis, Liotuáinis, Polainnis, Spáinnis agus i Rúisis chomh maith le Béarla.

Ba léir ón suíomh gréasáin gur doiciméid le buneolas a thabharfadh léargas ar fheidhmiú an chórais oideachais a bhí anseo a bhí dírithe ar thuismitheoirí nua anseo. Bhain na doiciméid le réimse leathan ábhar ina measc tuismitheoirí mar chomhpháirtithe san oideachas, treoirlínte ar dhéileáil le bulaíocht, córais achomhairc agus mar sin de.

Nuair a tharraing m’Oifig an cheist anuas leis an Roinn Oideachais agus Eolaíochta tugadh le fios go raibh an chuid ba mhó de na doiciméid seo aistrithe go Gaeilge cheana féin.

Thuig an Roinn go mbeadh sé inmholta na leaganacha Gaeilge de na doiciméid ar fad a bhí á soláthar sna teangacha eachtrannacha a nascadh le chéile in aon ionad amháin i dteannta na leaganacha Béarla ar an suíomh mar éascaíocht don chuid sin den phobal a mbeadh an Ghaeilge mar rogha teanga acu agus deimhníodh go ndéanfaí é sin.

SCRÚDUITHE STÁIT

Rinneadh gearán le m’Oifig le linn na bliana 2006 faoin gcóras nach gceadaíonn aon mharcanna bónais i gcodanna áirithe de na scrúduithe stáit d’iarrthóirí a fhreagraíonn trí Ghaeilge.

Tá rialacháin an Aire Oideachais agus Eolaíochta i dtaobh bhronnadh na marcanna sin leagtha amach sa leabhrán “Rules and Programmes for Secondary Schools” atá eisisithe faoi réir na gcumhachtaí atá tugtha sna hAchtanna Oideachais 1878-1998.

Mhaígh an gearánaí nach raibh aon mharcanna bónais á mbronnadh ar iarrthóirí a fhreagraíonn trí Ghaeilge na codanna scríofa sin de scrúduithe stáit ar tionscadail, staidéar taighde nó cleachtaí eile iad a dhéanann iarrthóirí lasmuigh de shuíomh foirmiúil an halla scrúdaithe.

Deir na rialacháin reatha i dtaca le marcanna bónais –

“A candidate who answers in Irish at the written examination in the various subjects set out below may be given bonus marks in addition to the marks gained in the subject

Is cosúil, áfach, go bhfuil an bhrí á baint as na rialacháin nár chóir na marcanna bónais a cheadú i gcás na dtionscnamh agus cleachtaí eile mar nach “written examination” iad. Ach glacann an tAcht Oideachais leis mar shainmhíniú gur páipéar scrúdaithe iad aon “tionscadail nó cleachtaí praiticiúla a cheanglaítear ar iarrthóirí a dhéanamh”.

Bhí mé den bharúil gur gníomh dearfach ar son na teanga a bheadh ann sa chóras oideachais soiléiriú a fháil ar na rialacháin atá i gceist anseo le cinntiú go meallann saothar trí Ghaeilge i dtionscnaimh den chineál seo na marcanna bónais céanna agus a cheadaítear sa chuid eile de na scrúduithe.

Nuair a tharraing mé an cheist anuas leis an Aire Oideachais agus Eolaíochta mheabhraigh mé di gur tuigeadh dom go raibh brú leanúnach ar mhúinteoirí i scoileanna Gaeltachta agus Gaelscoileanna cead a thabhairt go ndéanfaí tionscnaimh scrúdaithe den chineál seo trí Bhéarla mar nach bhfeictear aon bhuntáiste don dalta an obair bhreise a bhaineann lena soláthar i nGaeilge. Agus tá obair bhreise i gceist sa mhéid is gur minic na príomhfhoinsí eolais a bheith ar fáil i mBéarla amháin. Sa bhreis air sin, i gcás gur foghlaimoírí Gaeilge iad na daltaí tá brú breise i gceist in ullmhú tionscnaimh nó saothar taighde sa dara teanga acu.

Mheabhraigh mé di freisin go bhféadfaí an bhrí a bhaint as cúrsaí go raibh leatrom áirithe á dhéanamh ar dhaltaí a fhreagraíonn trí Ghaeilge gan marcanna bónais agus go bhféadfadh an chosúlacht a bheith ann go raibh creimeadh á dhéanamh ar chóras na marcanna bónais de bharr an mhéadaithe i réimse na dtionscnamh agus na staidéar taighde eile sna scrúduithe.

Tá méadú nach beag tagtha ar líon na n-ábhar a bhfuil tionscadail nó cleachtaí eile mar chuid lárnach díobh anois sna scrúduithe stáit agus suas le 60% de mharcanna ag dul leo i gcásanna áirithe.

I gcás na hArdteistiméireachta sa Stair agus sa Tíreolaíocht tá 20% de na marcanna ar Thuarascáil Taighde agus san Eacnamaíocht Bhaile tá 20% tugtha do Thuarascáil Obair Chúrsa.

Sa Teastas Sóisearach in OSSP tá 60% de na marcanna ag dul ar Thuarascáil Taighde agus san Eolaíocht tá 25% leagtha amach ar Thuarascáil Obair Chúrsa.

Deirtear freisin go bhfuil sé i gceist amach anseo an Teastas Sóisearach ar fad a bhunú ar obair thionscadail agus obair 'sheachtrach' bhreise a bheith san Ardteistiméireacht.

Is cinnte go bhfuil an scríbhneoireacht i gcoílár an chur i láthair i ngach tionscnamh agus, mar shampla sa siollabas staire don Ardteistiméireacht, ceadaítear 20% marcanna do thuarascáil ar staidéar taighde agus formhór na marcanna sin (12%) ar aiste fhada.

Bhíodh na marcanna bónais á gceadú don staidéar taighde staire tráth nuair a bhíodh an staidéar taighde féin mar chuid den scrúdú foirmiúil scríofa.

Thuig mé, áfach, go bhféadfaí gur aimhrialtacht shimplí a bhí i gceist anseo a tháinig chun cinn mar nár leasaíodh na rialacháin leis an méadú ar thionscnaimh sna scrúduithe stáit a thabhairt san áireamh.

Bhí sé soiléir freisin go bhféadfadh inní a bheith ann go mbeadh cúnaimh á fháil ó thaobh na Gaeilge i dtionscnaimh nó i staidéar taighde ag daltaí a d'fhágfadh nach é a gcuid oibre féin ar fad a bheadh sa chuid seo den saothar scrúdaithe.

Ach d'fhéadfadh an baol céanna a bheith fíor freisin i gcás na hoibre substaintiúla ar an tionscnaimh féin i mBéarla agus lena sheachaint tá nósanna imeachta i bhfeidhm maidir le fíordheimhniú chun a chinntiú gur obair dá chuid féin í tuarascáil an iarrthóra.

Bheartaigh an tAire Oideachais agus Eolaíochta an comhfhreagras uaim a chur faoi bhráid an Choimisiúin um Scrúduithe Stáit agus dúirt:

“Tá grúpa oibre bunaithe ag an gCoimisiún chun iniúchadh a dhéanamh ar raon leathan de cheisteanna faoi dháileadh na bpointí bónais don Ghaeilge. I measc na gceisteanna a phléifear ná ar chóir córas na bpointí bónais a leathnú chuig gach ábhar scrúdaithe nach dtagann faoin gcóras faoi láthair nó é a chur i bhfeidhm i gcásanna áirithe. Táim tar éis iarraidh ar Choimisiún na Scrúduithe Stáit tuairisc a chur chugam chomh luath agus atá gnó an ghrúpa oibre curtha i gcrích.”

Dheimhnigh an tAire Oideachais agus Eolaíochta dom i mí Dheireadh Fómhair 2006 go mbeadh an grúpa oibre atá i gceist ag tabhairt a dtuairisce ar an ábhar don Choimisiún um Scrúduithe Stáit agus dí féin mar Aire Oideachais agus Eolaíochta le linn na bliana 2007.

TÁSTÁIL TIOMÁNA

Rinneadh roinnt gearán éagsúil le m’Oifig le linn na bliana maidir le deacrachtaí éagsúla a bhí ag daoine ar mhian leo dul tríd an bpróiseas scrúdaithe trí Ghaeilge le ceadúnas tiomána a fháil.

Tugann an Roinn Iompair le fios gur féidir le daoine a rogha teanga – Gaeilge nó Béarla – a úsáid don tástáil teoirice tiomána agus don tástáil tiomána féin.

I gcás amháin i mí an Mheithimh seoladh ar ais an t-iarratas ar thástáil teoirice tiomána trí Ghaeilge mar go raibh an táille mhícheart íoctha. Dúradh ilitir i mBéarla chuig an iarrthóir “Incorrect fee received as of 12/12/05 fee €35.60.” Ach bhí an t-iarrthóir tar éis na treoracha a bhí tugtha ar an teachtaireacht réamhthairfeadta trí Ghaeilge a leanúint go dílis agus bhí sé ráite ansin go soiléir “Cosnaíonn an scrúdú teoirice €34.”

Bhí sé ráite ar an bhfoirm Ghaeilge go mbeadh an t-eolas faoin táille reatha le haimsiú ar an teachtaireacht réamhthairfeadta. Ba chosúil, áfach, nár leasaíodh an leagan Gaeilge den teachtaireacht réamhthairfeadta in imeacht na tréimhse sé mhí.

Rinneadh gearáin arís le m’Oifig le linn na bliana nach raibh fáil ar chóipeanna i nGaeilge de Rialacha an Bhóthair (féach Tuarascáil Bhliantúil 2005). Ní cosúil gur cuireadh leagan i nGaeilge ar fáil ó bhí 1993 ann.

Tugadh le fios do m’Oifig i dtús báire go mbeadh leagan nua i nGaeilge nó go dátheangach ar fáil “uair éigin sa samhradh” (2005) agus níos déanaí tagraíodh do “spriocdháta i mí Lúnasa 2005” agus faoi dheireadh na bliana sin dúradh go mbeadh a leithéid ar fáil “i bhfómhar na bliana 2006”. Fós féin agus an bhliain 2006 caite níor foilsíodh leagan Gaeilge nó dátheangach de Rialacha an Bhóthair.

Bhain gearáin eile chun m’Oifige faoin bpróiseas tástála teoirice tiomána le duine le Gaeilge a bheith ar fáil nuair a ghlaofaí ar an uimhir ar leith a bhí curtha ar fáil go hoifigiúil agus fógartha go speisialta mar sheirbhís “trí Ghaeilge.” Tá cuid áirithe den obair a bhaineann leis an réimse seo á riaradh ag cuideachta phríobháideach thar ceann na Roinne Iompair ach deimhníonn an Roinn go bhfuil dualgas ar an gcuideachta sin seirbhís trí Ghaeilge a sholáthar.

Le linn na bliana rinne feidhmeannach de chuid na Roinne Iompair scrúdú neamhspleách ar an tseirbhís tástála teoirice tiomána trí Ghaeilge agus dúirt i litir chuig m’Oifig “...ní raibh mé sásta leis an tseirbhís a fuair mé trí Ghaeilge ach an oiread.” Gheall sé céimeanna áirithe a thógáil ina leith.

Níos déanaí sa bhliain thug an chuideachta a riarann an córas tástála teoirice tiomána thar ceann na Roinne le fios do m’Oifig gur thuig siad an fhadhb agus ghabh siad leithscéal as aon deacracht leis an tseirbhís trí Ghaeilge. Ag tagairt dóibh d’eachtra ar leith dúirt siad chomh maith:

“Tuigtear go hiomlán go bhfuil dualgas agus freagracht orainn seirbhís dá leithéid a sholáthar agus táimid tiomanta le seirbhís den sórt sin a chur ar fáil dár n-iarrthóirí le Gaeilge uilig. Déanaimid iarracht meitheal de suas le triúr le Gaeilge a choinneáil ar fáil san ionad glaonna i gcónaí. Mar sin féin, mar thoradh ar mheascán d’eachtraí lena n-áirítear daoine ag éirí as, agus ráta athraithe ard san fhoireann le Gaeilge, ní rabhamar in ann an tseirbhís seo a sholáthar ar an lá úd. Cuireadh an scéal ina cheart trí lá ina dhiaidh sin nuair a ceapadh duine nua le Gaeilge ar an bhfoireann.”

Tugadh le fios freisin go ndéanfaí “an ghné seo den tseirbhís a athbhreithniú go leanúnach lena chinntiú go gcloítear leis na riachtanais.”

De bharr socrúithe nua reachtúla a tháinig i bhfeidhm le linn na bliana 2006 ní faoi chúram na Roinne Iompair atá an tseirbhís tástála tiomána ón 1 Meán Fómhair 2006 ach faoi chúram an chomhlachta poiblí nuabhunaithe an tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre.

Ní raibh an comhlacht poiblí nuabhunaithe seo tugtha faoi scáth Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 faoi dheireadh na bliana 2006 agus dá bhrí sin ní bheadh aon údarás ag m’Oifig aon ní faoi chúrsaí teanga a tharraingt anuas leis an Údarás sin.

GAN FREAGRA

Rinne duine as Baile Átha Cliath gearán le m’Oifig faoin easpa seirbhíse trí Ghaeilge i gcás a bhain le cúrsaí riaracháin i limistéar áitiúil ar leith d’Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte.

Bhí an duine seo ag feidhmiú mar sheiceadóir uachta i gcás duine gaolmhar a bhásaigh agus ag iarraidh socruithe áirithe a dhéanamh i gcás cúrsaí probháide.

I nGaeilge a scríobh an gearánaí le ceisteanna ar leith chuig an oifig d’Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte a bhí i gceist an 15 Eanáir 2006.

Nuair nach bhfuarthas aon fhreagra tar éis trí mhí ghlaigh an gearánaí ar an oifig a bhí i gceist agus labhair i mBéarla. Mhaígh an gearánaí gur tuigeadh láithreach cé a bhí i gceist agus gur dúradh “go neamhbhalbh” nár freagraíodh a litir mar gur i nGaeilge a bhí sí. “Níl aon duine anseo a thuigeann Gaeilge” a mhaígh an gearánaí a dúradh leis.

Ó tharla gur tugadh le fios don ghearánaí gur de bharr gur i nGaeilge a bhí an litir nár freagraíodh í, tharraing m’Oifig an cheist anuas le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte faoi Alt 9(2) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Treoraíonn Alt 9(2) den Acht –

“I gcás ina ndéanfaidh duine cumarsáid i dteanga oifigiúil le comhlacht poiblí, i scríbhinn nó leis an bpost leictreonach, freagróidh an comhlacht poiblí sa teanga chéanna.”

Ní éilíonn an mhír seo den Acht go mbeadh Gaeilge nó cumas chun déileáil le litreacha nó ríomhphoist trí Ghaeilge ag gach fostaí i ngach eagraíocht stáit ach go mbeadh córas forbartha i ngach ceann acu le cinntiú gur féidir cumarsáid scríofa trí Ghaeilge a fhreagairt sa teanga chéanna sin.

Mar fhreagra ar an ngearán ghabh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte leithscéal ó chroí faoin moill i bhfreagairt na litreach agus dúradh go raibh an-díomá uirthi faoin mbealach ar caitheadh leis an ngearánaí. Dúradh gur eagraíocht an-mhór a bhí san Fheidhmeannacht agus go raibh go leor athruithe ag tarlú inti.

Dearbhaíodh an 23 Meitheamh 2006 go raibh socruithe déanta ceisteanna an ghearánaí a fhreagairt i nGaeilge.

Chuir m’oifig an t-eolas seo in iúl don ghearánaí agus glacadh leis.

Rinne an gearánaí teagmháil le m’oifig arís an 20 Lúnasa 2006 le rá nach raibh fós féin an tráth sin aon fhreagra faighte aige ar a chuid ceisteanna ó Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte.

Nuair a rinne m’Oifig teagmháil arís le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte seoladh chugainn cóip den fhreagra i nGaeilge a bhí eisithe ag an bhFeidhmeannacht chuig an ngearánaí an 21 Meitheamh 2006 ach nár léir ar bhain sí ceann scríbe amach go dtí sin.

DRÉACHTPLEANANNA FORBARTHA

Rinneadh gearán le m’Oifig le linn na bliana 2006 nach raibh fáil i nGaeilge ar an leagan leasaithe den dréachtphlean forbartha nua a bhí á ullmhú ag Comhairle Contae Dhún na nGall agus go raibh sé curtha ar fáil don phobal i mBéarla amháin.

Tháinig roinnt gearán faoin ábhar céanna ó dhaoine aonair agus ó choiste agus ó chumainn a bhí ag feidhmiú i nGaeltacht Dhún na nGall.

Tugadh le tuiscint dom gur foilsíodh an chéad dréacht den phlean forbartha go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla mar a éilítear de réir Alt 10 d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

Treoraíonn an t-alt sin do chomhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta – Comhairle Contae Dhún na nGall san áireamh – “aon doiciméad ina leagtar amach tograí beartais phoiblí” a fhoilsiú go comhuaineach i ngach ceann de na teangacha oifigiúla d’ainneoin aon achtacháin eile.

Tá sé ríshoiléir gur tograí beartais phoiblí faoi bhrí Alt 10(a) den Acht atá i gceist le dréachtphleananna forbartha na n-údarás áitiúil agus rinne an ionstraim reachtúil a thug tús feidhme don mhír seo (IR 32 de 2004) tagairt shonrach dóibh.

Bhí an chéad dréacht den phlean curtha ar fáil go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla ag Comhairle Contae Dhún na Gall agus a gcuid dualgas faoi Alt 10 den Acht comhlíonta go hiomlán acu.

Ba léir go gcaithfí leaganacha leasaithe den dréachtphlean a chur ar fáil go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla freisin le teacht le forálacha na reachtaíochta.

Dá sárófaí an reachtaíocht anseo bheadh an baol ann go bhféadfadh ceisteanna tromchúiseacha a bheith ann ansin nó amach anseo faoi bhailíocht phlean a dhéanfaí ar bhealach a bhí ag teacht salach ar an bpróiseas reachtúil atá leagtha síos sa dlí.

Dá mbrisfí slabhra na bailíochta in ullmhú phlean reachtúil ba dheacair na himpleachtaí a d'fhéadfadh a bheith aige sin a thomhas go cruinn.

Ón eolas a fuair mé ó Chomhairle Contae Dhún na nGall ba léir nach raibh aon amhras faoi thiomantas na Comhairle an dréachtphlean a ullmhú de réir na bhforálacha reachtúla ar fad.

Chinntigh an Chomhairle dom go raibh cuid mhór aighneachtaí i nGaeilge faighte acu i dtaca leis an dréachtphlean, gur pléadh leo sin, agus gur eagraíodh seisiúin eolais agus ceardlanna sa Ghaeltacht.

Ach bhain foilsiú an leagain leasaithe den dréachtphlean i mBéarla le srianta ama agus leis an méid aistriúcháin a bhí le déanamh ar théacsanna substaintiúla laistigh de theorainneacha dochta ama.

D'aimsigh an Chomhairle freagra a bhí, dar liom, ciallmhar agus stuama agus a chinntigh nach gcothófaí amhras faoi bhailíocht reachtúil n hoibre a bhí ar siúl acu. Chuir siad síneadh ama leis an tréimhse a mbeadh an dréachtphlean leasaithe ar fáil le haghaidh an chomhairliúcháin phoiblí agus chinntigh siad go mbeadh an leagan Gaeilge agus an leagan Béarla ar fáil go comhuaineach le linn iomlán na tréimhse nua ama sin.

Thug an socrú seo deis do dhaoine aonair agus do choistí agus do chumainn Ghaeltachta an dréachtphlean leasaithe a scrúdú agus a phlé ina rogha teanga.

Creidim, áfach, go bhfuil ábhar machnaimh do na húdaráis chúil sa dearcadh a léirigh an Chomhairle Contae go bhfágann na srianta ama atá leagtha orthu faoin Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 deacrachtaí praiticiúla le sárú nuair a bhítear ag iarraidh go gcloítear freisin lena ndualgais reachtúla teanga agus le deimhniú nach mbeidh aon lúb ar lár i mbailíocht plean reachtúil dá leithéid.

LÉARSCÁILEANNA

Rinneadh gearán le m’Oifig le linn na bliana i dtaca le neamhaird a bheith déanta i léarscáileanna áirithe nuafhoilsithe de chuid Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann de leaganacha Gaeilge logainmneacha na mbailte.

Mheas an gearánaí nár chóir imeallú a dhéanamh ar an nGaeilge ar an mbealach seo trí aitheantas a thabhairt do leaganacha Béarla na mbailte amháin i léarscáileanna oifigiúla a bheadh eisithe ag gníomhaireacht stáit.

Is san Acht um Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann 2001 a leagtar amach feidhmeanna na gníomhaireachta stáit atá i gceist anseo ach leasaíonn Alt 34 d’Acht na dTeangacha Oifigiúla an tAcht um Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann 2001 tríd an méid seo a leanas a chur in ionad mhír (h) d’alt 4(2):

“(h) logainmneacha agus gnéithe seanda sna taifid agus sna bunachair sonraí léarscáilíochta náisiúnta agus i dtaifid agus i mbunachair sonraí ghaolmhara a thaispeáint i nGaeilge nó i nGaeilge agus i mBéarla.”

Tugadh tús feidhme don fhoráil seo an 30 Deireadh Fómhair 2003 le I.R. Uimh 518 de 2003.

Fágann sin dualgas gur i nGaeilge nó go dátheangach (Gaeilge agus Béarla) is ceart logainmneacha agus gnéithe seanda a bheith tugtha ar léarscáileanna oifigiúla agus nach ceart leaganacha Béarla leo féin amháin a bheith i gceist feasta.

I bhfianaise na forála seo rinne m’Oifig teagmháil le Suirbhéireacht Ordanáis Éireann.

Thug Suirbhéireacht Ordanáis Éireann mar mhíniú ar chás an ghearánaí gur foilseachán ar leith a bhí i gceist a bhí curtha ar fáil ar dtús ar bhonn píolótach agus go mbeifí ag brath ar aiseolas le cinneadh a dhéanamh ar cheart an foilseachán a áireamh i measc fhoilseacháin na heagraíochta.

Dheimhnigh Suirbhéireacht Ordanáis Éireann go mbeadh gach dualgas faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 á chomhlíonadh in aon leagan críochnúil den fhoilseachán sin agus i bhfoilseacháin eile na heagraíochta.

PLEANÁIL AGUS FORBAIRT

Rinneadh gearán le m’Oifig thar ceann brúgrúpa a fheidhmíonn i réimse na pleanála sa Ghaeltacht faoin gcaoi a raibh Comhairle Contae na Gaillimhe ag tabhairt feidhm phraiticiúil d’Alt 10(2) (m) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000.

Dúirt an gearánaí go raibh sé lánsásta leis na forálacha atá leagtha síos i bPlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2003-2009 chun cosaint a tabhairt d’oidhreacht teanga agus chultúir na Gaeltachta ach go raibh amhras air faoi chur i bhfeidhm praiticiúil na bhforálacha sin.

Dúradh go leagtar síos go hiondúil coinníoll nach gcuirfí tús le cibé forbairt atá i gceist gan Conradh faoi Alt 47 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 a bheith aontaithe ar dtús maidir le céatadán de thithe i scéimeanna a bheith coinnithe dóibh siúd le cumas sa Ghaeilge.

Mhaígh sé freisin go raibh forbairtí ag dul ar aghaidh gan an Conradh faoi chúrsaí teanga faoi Alt 47 a bheith aontaithe agus thug sé sampla amháin ar leith inar mhaígh sé go raibh na foirgnimh a bhí i gceist á dtógáil cé gur leag an Bord Pleanála na coinníollacha síos go sonrach i mbreithiúnas a thug siad ar achomharc ar chead a dheonaigh Comhairle Contae na Gaillimhe nach rachfaí i mbun na forbartha go dtí go mbeadh “coinníoll teanga” comhaontaithe sa chás áirithe seo.

Ba é bunbhrí an cháis ná go raibh neamhaird á déanamh ar an bhforáil sa chead pleanála a bhí údaraithe ag an mBord Pleanála gur gá Conradh dlíthiúil a bheith sínithe i leith chéatadán na dtithe nach ndíolfáí ach le daoine le Gaeilge sula rachfaí i mbun na forbartha.

Thug an gearánaí le fios gur chreid sé gur bhain an cleachtas seo ligean d'fhorbairt dul chun cinn gan an Conradh cuí faoi chúrsaí teanga a bheith comhaontaithe an bonn ar fad den fhoráil sin den chead pleanála, den Phlean Forbartha Contae agus d'alt 10(20)(m) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000.

Tá údarás ag m'Oifig imscrúdú a dhéanamh faoi Alt 21 (f) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla i gcás líomhaintí “nach raibh nó nach bhfuil aon fhoráil d'aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid teanga oifigiúla á comhlíonadh” agus tugtar mar shainmhíniú ar “achtachán” in Alt 2 (1) den Acht “reacht nó ionstraim arna déanamh faoi chumhacht a thugtar le reacht”.

Baineann Alt 10(2) (m) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 le stádas agus le húsáid na Gaeilge agus tá feidhm tugtha don fhoráil sin i bPlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2003-2009.

Ach ó tharla gur feidhmiú praiticiúil fhorálacha an Phlean Forbartha Contae agus ceadanna pleanála ar leith faoin bplean sin a bhí mar ábhar gearáin sa chás seo tuigeadh dom nach raibh údarás ag m'Oifig imscrúdú oifigiúil a dhéanamh sa chás seo.

Bheartaigh mé, áfach, gur cheart an Chomhairle Contae a chur ar an eolas faoi shubstaint an ghearáin le súil is go mbeadh spéis ag an gComhairle féin cúis an ghearáin a réiteach de réir “spiorad” na reachtaíochta.

Níor thug an Chomhairle aon léargas go raibh fonn orthu aon leasuithe a dhéanamh sa chás seo ach a rá go raibh Plean don Ghaeltacht á réiteach agus sa chomhthéacs sin “*go mbreathnófar ar fheidhmiú na gcoinníollacha seo arís mar a dhéantar go leanúnach.*”

DAONÁIREAMH 2006

Ba bhliain daonáirimh a bhí in 2006 don Phríomh-Oifig Staidrimh agus rinneadh roinnt gearán le m’Oifig le linn na bliana faoi fhadhbanna a bhí ag baill áirithe den phobal déileáil le cuid de na gnóthaí a bhain leis an daonáireamh trí Ghaeilge.

Is ceart a rá go bhfeictear dom gur aithin an Phríomh-Oifig Staidrimh gur cheart seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge agus thug siad le fios do m’Oifig go ndearna siad gach iarracht déileáil le daoine ina rogha teanga.

Le linn na bliana 2006 ní raibh scéim teanga faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 daingnithe ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta a shaineodh na dualgais teanga ar leith a bheadh ar an Oifig sin (sa bhreis ar dhualgais dhíreacha an Achta). Dá bhrí sin, is ar bhonn an chomhoibrithe a lorg agus a fuair m’Oifig cúnamh iomlán ón Phríomh-Oifig Staidrimh le gearáin ón bpobal a réiteach.

Bhí teagmháil rialta ag m’Oifig le hoifigeach le Gaeilge de chuid na Príomh-Oifige Staidrimh a bhí ag obair ar an líne chabhrach le linn fheachtas an daonáirimh agus rinne an duine sin gach dícheall fadhbanna i dtaca le seirbhísí trí Ghaeilge a leigheas go cuí agus go ciallmhar.

I measc na bpríomhdheacrachtaí bhí: leaganacha Béarla amháin den fhoirm daonáirimh a bheith scaipthe in áiteanna áirithe sa Ghaeltacht, gan tairiscint déanta ar leagan Gaeilge den fhoirm a sholáthar i gceantar Gaeltachta agus i gceantair lasmuigh den Ghaeltacht, gan leagan Gaeilge den fhoirm a bheith ag an áiritheoir nuair a iarradh é, moill a bheith ar an bhfoirm toisc go raibh leagan Gaeilge de dhíth agus, i roinnt cásanna, seoladh (nó baile fearainn) líonta isteach i mBéarla ar an bhfoirm roimh ré ag an áiritheoir.

Sa chomhfhreagras a bhí acu le m’Oifig tar éis an daonáirimh dúradh thar ceann na Príomh-Oifige Staidrimh an méid seo ag tagairt do ghéaráin aonair:

“Do b’fhearr liom muna dtarlódh na deacrachtaí a luaigh tú ach do tharla, in ainneoin ár bpolasaithe. Agus ní hé nár chuireamar béim ar cheist na Gaeilge le linn ár gcúrsaí traenála. Do dheineamar gach iarracht daoine le Gaeilge a fhostú sa Ghaeltacht ach ní rabhadar ar fáil i gcónaí. Dá mbeidís, luífeadh sé le ciall go núsáidfimis iad.”

Maidir leis an nósmaireacht gan ach an leagan Béarla den fhoirm daonáirimh a thairiscint go gníomhach don phobal dúradh thar ceann na Príomh-Oifige Staidrimh go raibh dualgas ar na háiritheoirí leagan Gaeilge agus Béarla a bheith ar iompar leo agus go raibh rogha ag ceann an teaghlaigh pé leagan den fhoirm a bhí uaidh nó uaithi a lorg.

Maidir leis an gcoincheap go ndéanfaí tairiscint ghníomhach i gcónaí le go dtuigfeadh gach duine go fírinneach go raibh rogha dháiríre acu idir leagan i nGaeilge nó i mBéarla, dúirt an Phríomh-Oifig Staidrimh nár dhóigh “go mbeadh sé sin praiticiúil ar chor ar bith ar bhonn na n-uimhreacha.”

COMHARTHAÍ BÓTHAIR

Leanadh le linn na bliana 2006 le patrún seanbhunaithe de ghéaráin chun m’Oifige maidir le fadhbanna le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí bóthair éagsúla ar fud na tíre. Bhain formhór na ngearán sin le comharthaí le botúin i leaganacha Gaeilge na logainmneacha nó le comharthaí i mBéarla amháin.

Tá an polasaí stáit maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí bóthair na tíre seo ar cheann de na siombailí poiblí is sofheicthe de thacaíocht d’úsáid na teanga anseo.

Níl údarás oifigiúil ag m’Oifig déileáil le gearáin a bhaineann le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí bóthair (ach i gcásanna a bhaineann le logainmneacha Gaeltachta) de bharr struchtúr na reachtaíochta a rialaíonn an t-ábhar seo. Thagair mé don cheist seo i dTuarascáil Tionscnaimh na hOifige (2004).

Bheadh údarás ag an Oifig seo imscrúdú oifigiúil a dhéanamh i gcás nach raibh údarás áitiúil ag cloí le hachtachán a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Ach ní achtachán (Reacht nó Ionstraim Reachtúil) atá mar bhunús dlíthiúil ag na comharthaí bóthair.

Ciorclán agus lámhleabhar (“Traffic Signs Manual”) a foilsíodh i 1996 mar ordúcháin ghinearálta faoin Acht um Thrácht ar Bhóithre 1961 a leag amach treoir chuimsitheach na Roinne Comhshaoil i leith na gcomharthaí bóthair. Faoi stiúir na Roinne Iompair atá an gnó seo anois.

Déanann m’Oifig teagmháil go rialta de réir “spiorad” na reachtaíochta le húdaráis áitiúla i dtaca le gearáin faoi úsáid na Gaeilge ar a gcuid comharthaíochta agus meabhraítear na dualgais teanga atá orthu de réir chiorclán agus lámhleabhar na Roinne, ach ní féidir linn aon chéimeanna oifigiúla eile a thógáil ach a gcomhoibriú a lorg le déileáil le gearáin an phobail.

Ina measc siúd a rinne teagmháil liom faoin gceist seo le linn na bliana bhí iriseoir a d’eagraigh comórtas i gcomhar le stáisiún raidió áitiúil do na samplaí is measa de bhotúin Ghaeilge ar chomharthaí poiblí.

Seoladh líon an-mhór samplaí de bhotúin chuige in achar gairid agus ceapadh gurb é an sampla ba mheasa ná comhartha bóthair poiblí a thug “GarNimh” in áit “Gaillimh” mar leagan Gaeilge ar “Galway.”

Le linn na bliana léirigh cuid mhór údaráis áitiúla agus an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta dearcadh an-dearfach i gcuid mhaith cásanna maidir leis na céimeanna cuí a thógáil le botúin bhunúsacha a cheartú nuair a rinne m’Oifig teagmháil leo.

Ach is léir gur fadhb leanúnach agus fhorleathan í seo nach dócha gur féidir í a réiteach go sásúil gan iniúchadh náisiúnta aon uaire, clár ceartúcháin le botúin ar chomharthaíocht bhóthair na tíre a chealú go hiomlán agus córas foirfe le cinntiú nach n-údaráítear comharthaí nua a chrochadh gan a gcruinneas a dhearbhu.

CÚRSAÍ AIRGEADAIS

Bhí buiséad €731,000 curtha ar fáil don Oifig don bhliain 2006. Tá cuntais na hOifige curtha faoi bhráid an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste lena n-iniúchadh de réir Alt 8(2) den Dara Sceideal d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

A luaithe agus is féidir tar éis an iniúchta, déanfaidh an Coimisinéir Teanga cóip de na cuntais sin, nó de cibé sleachta as na cuntais sin a shonróidh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta, mar aon le tuarascáil an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste maidir leis na cuntais, a chur i láthair an Aire.

Beidh cóipeanna de na doiciméid sin á leagan faoi bhráid gach ceann de Thithe an Oireachtais. Foilseofar freisin iad ar shuíomh gréasáin na hOifige.

FOIREANN AGUS SONRAÍ TEAGMHÁLA

FOIREANN

Seán Ó Cuirreáin – An Coimisinéir Teanga

Damnait Uí Mhaoldúin – Bainisteoir Oifige

Órla de Búrca - Ardoifigeach Feidhmiúcháin

Cáit Uí Mhaoilriain – Oifigeach Feidhmiúcháin

Ciarán Ó Ráighne – Oifigeach Cléireachais

Laura Pathe - Oifigeach Cléireachais

TEAGHMHÁIL

Is féidir teagmháil a dhéanamh leis an Oifig tríd an bpost, ar facs, le ríomhphost nó ar an teileafón ar chostas Glao Áitiúil, mar seo a leanas:

POST: **An Coimisinéir Teanga**
An Spidéal
Co. na Gaillimhe
Éire

FÓN: **091-504 006**

GLAO ÁITIÚIL: **1890-504 006**

FACS: **091-504 036**

RÍOMHPHOST: eolas@coimisineir.ie

SUÍOMH GRÉASÁIN: www.coimisineir.ie

An leagan Gaeilge an bhuncóip den tuarascáil seo.

